

KAMU POLİTİKALARINDA
YURTTAŞIN SÖZÜ

YENİ KATILIMCI PRATİKLER:
PAYLAŞAN, DÖNÜŞTÜREN,
DİRENÇLİ DAYANIŞMA KENTLERİ

Ulaş Bayraktar & Bediz Yılmaz

Bu proje Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

—

**YENİ KATILIMCI PRATİKLER:
PAYLAŞAN, DÖNÜŞTÜREN,
DİRENÇLİ DAYANIŞMA KENTLERİ**

—

Bu proje Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. Bu projenin içeriğinden yalnızca Yurttaşlık Derneği sorumlu olup herhangi bir şekilde Avrupa Birliği'nin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

KÜNYE

YURTTAŞLIK DERNEĞİ, OCAK 2020

Yazar

Ulaş Bayraktar & Bediz Yılmaz

Proje Ekibi (Alfabetik Sırayla)

Cansu Gürkan

Emel Kurma

Mustafa Çağrı Kurter

Yaşar Kanbur

Tasarım & Uygulama

Denk Tasarım

Miray Kurt

Raporda yer alan görüşler yazara aittir ve

Yurttaşlık Derneği'nin görüşleriyle birebir örtüşmeyebilir.

Bu proje Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. Bu projenin içeriğinden yalnızca Yurttaşlık Derneği sorumlu olup herhangi bir şekilde Avrupa Birliği'nin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Yurttaşlık Derneği

Gümüşsuyu Mahallesi, Ağa Çırağı Sokak, No:7 Pamir Apt. Daire:3
34437 Gümüşsuyu - Beyoğlu/İSTANBUL

Tel: 0 (212) 292 68 42-43

Faks: 0 (212) 292 68 44

iletisim@hyd.org.tr **www.hyd.org.tr**

İÇİNDEKİLER

YENİ KENTSEL GÜNDEM	07
DİRENÇLİ KENTLER (RESILIENT CITIES)	08
PAYLAŞAN KENTLER (SHARING CITIES)	09
DÖNÜŞTÜRÜCÜ KENTLER (TRANSFORMATIVE CITIES)	09
GEÇİŞ AĞI (TRANSITION NETWORK)	09
EKOMAHALLELER	10
DENEYİMLER	11
TARIM/GIDA	12
ENERJİ	19
YÖNETİŞİM	23
BARINMA	26
TEKNOLOJİ	27
KAMUSAL ALAN	29
EKONOMİK DAYANIŞMA	31
EKOLOJİK YAŞAM	35
ULAŞIM	37
AFET VE ACİL DURUMLARA HAZIRLIK	39
SONUÇ	40

BU ÇALIŞMA, ÜLKENİN KRONİKLEŞEN SİYASİ, TOPLUMSAL VE EKONOMİK SORUNLARINA NE DERECE YANIT VEREBİLECEKLERİNİN MERAK EDİLDİĞİ, BU YÖNDE PROJE, TELKİN VE ÖNERİLERİN GIRLA GİTTİĞİ GÜNLERDE DÜNYANIN DİĞER COĞRAFYALARINDA BENZER SORUNLARLA NASIL BAŞ EDİLMEYE ÇALIŞILDIĞINA DAİR BİR FİKİR VERME MERAMINI TAŞIYOR.

YENİ KENTSEL GÜNDEM

17-20 Ekim 2016 tarihleri arasında Ekvator'un Kito kentinde toplanan Birleşmiş Milletler Konut ve Sürdürülebilir Kentleşme Konferansı'nın (HABITAT III) en önemli çıktısı Yeni Kentsel Gündem çerçevesi oldu. Teorik olarak çok irdelenen kent hakkı kavramının operasyonel bir forma kavuşması adına önemli bir yaklaşım olarak görebileceğimiz bu metin aynı zamanda günümüzdeki iyi belediyeçilik uygulamalarını içeren bir makro kapsam olarak da düşünülebilir.

2050 yılına kadar dünya kentsel nüfusunun iki katına çıkacağı öngörüsüne bağlı olarak ortaya çıkacak ekonomik, sosyal, kültürel, ekolojik sorunlar ile barınma, beslenme, eğitim ve güvenlik hizmetlerinde yaşanacak sıkıntılar yeni bir yaklaşımın gerekliliğine işaret ediyor. Bu zorunluluktan hareketle tesis edilen yeni kentsel gündem vizyonu kamu mallarına ve kaliteli hizmet sunumuna adil ve evrensel erişimi hedefler. Bu yöndeki kararların oluşturulmasına kapsayıcı, katılımcı, çoğulcu ve barışçıl bir yaklaşımı esas alır ve kırılgan grupların özel ihtiyaçlarına öncelik verir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama adına kadınlara her türlü ayrımcılık, şiddet ve tacizin önlenmesini ve ortadan kaldırılmasını ve kadınların toplumsal, siyasi ve ekonomik alanda güçlendirilerek kamusal alanda çok daha çok daha aktif olmasını hedefler. Sürdürülebilir, verimli ve yerel bir ekonomik gelişimi mümkün kılmaya çalışır ve bu süreçte kentlere öncü bir rol biçer. Kişilerin, mekanların, malların, hizmetlerin ve ekonomik fırsatların birbirleri ile bağlı olabilmesi için etkin kaynaklı ulaşım sistemlerine dayanan bir kentsel dolaşımı tesis etmeyi amaçlar. İklim değişikliğinin sonuçları başta olmak üzere afet riskini azaltmayı ve bunlara karşı daha dirençli ve cevap verebilir politikalar geliştirmeyi ve ekosistemleri, suyu, doğal yaşam alanlarını ve biyoçeşitliliği korumayı, yaşatmayı, iyileştirmeyi ve desteklemeyi hedefler.

Yeni Kentsel Gündemin kurgulanması aslında bir milattan çok bir kerteriz sayılabilir. Zira kentlerin ülke ve dünya siyasetinde oynadığı kritik rolün belirginleşmesi küreselleşme dinamiklerine koşut ilerledi. Ulus devlet, iktidarını bir yandan ulusüstü kurumlarla paylaşıırken, yetki ve kaynaklarının bir kısmını da yerel yönetimlere devretmeyi seçti. Bunda 1980 sonrası tüm dünyada hakim olan yeni sağ politikaların devlet bürokrasisini küçültme arayışının da etkisi var elbette. Doğrudan özelleştirmeler yanında aktarılan yetki ve sorumluluklara denk düşmeyen kaynak tahsisinin sonucu olarak dolaylı özelleştirmelerin bir yöntemi de böylece ortaya çıkmış oldu.

Yerel yönetimlerin sorumluluklarını artıran tek etken bu idari gelişmeler olmadı. Küçük ölçekli tarımın tasfiyesi, artan kırsal işsizlik ve hizmet sektörünün ekonomi içindeki ağırlığının gitgide artması kentsel nüfusun hızla artmasına ve dolayısıyla sorunların hızla yoğunlaşmasına yol açtı. Bu ivmenin etkisinde kent bizi bir rant alanı olarak belirdi ve çok büyük ölçekli yatırımların, girişimlerin ve dönüşümün sahnesine dönüştü.

Kronikleşen ekonomik krizler ve doğa tahribatının önü alınamaz sonuçları ile mukabele etmeye çalışan siyasal aktörler için kent artık öncelikli bir eyleme ve savunma alanına dönüşmüş durumda. Uzun lafın kısası kentlerin siyasal alan içindeki rolü ve önemi HABITAT III zirvesinden çok önce tescillenmişti.

Bu rolü layıkıyla oynamaya çalışan şehir yönetimleri ve yöneticilerinin sayısı hızla artıyor. Çok özgün yöntemlerle büyük değişiklikler yaratan örnekler dünyanın her yanında rastlıyoruz. Bu başarı hikayelerinin çok büyük kısmı sorunların farkında

olup onlara yönelik kısmi ve haliyle palyatif çözümler üretmeye çalışmak yerine belli bir anlayış çerçevesinde daha makro bir yaklaşım geliştirmeyi denediler. Böylece sorunları tek tek çözmeye çalışmak yerine bir kavramın, bakışın kentsel politikalara ışık tutmasını amaçladılar. Böylesi projelere tek tek eğilmeden önce bu yaklaşımların bazılarını ele almakta yarar var.

DİRENÇLİ KENTLER (RESILIENT CITIES)

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçların on birincisi “Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir” kılmayı amaçlar. Bu hedefe bağlı olarak kurgulanan dirençli kentler “özellikle hızlı çevresel, teknolojik, sosyal ve demografik değişikliklerden kaynaklanan şok ve stresleri öngörmek, önlemek, soğurmak ve

sağaltmak için ve temel hayati çözüm yapı ve işlevlerine” sahip yerleşim yerlerini tarif eder.¹ Bu amaca yönelik olarak birçok kentte doğa ve ekosistemle uyumlu, tarihi ve doğal mirasa saygılı, dirençli gıda sistemleri ve döngüsel gelişmeye yatkın ve toplumsal olarak daha birleştirici politikalar hayata geçiriliyor.

¹ ICLEI (2018), *The ICLEI Montréal Commitment and Strategic Vision 2018 – 2024*. www.iclei.org

PAYLAŞAN KENTLER (SHARING CITIES)

Paylaşan kentler, mevcut sorunlara yönelik çözümleri çok daha hızlı ve çok daha büyük ölçeklerde uygulamaya geçirebilen daha kıvrak ve işbirliğine daha yatkın akıllı kentlerden oluşan bir ağ. Temel amaçları toplumun yaşam alanlarının dönüşümünde daha aktif rol alabilmelerini sağlamak. Böylece daha canlı, yaşanabilir, iktisadi olarak aktif ve kaynakları verimli kullanabilen

şehirlere ulaşılabileceği düşüncesinden hareket ediyorlar.

Bu niyetle çözüm, uygulama, tecrübe ve sonuçları paylaşarak ve kent verileri ile altyapısını yönetme biçimini iyileştirerek hep birlikte daha kaliteli bir yaşam çevresi yaratılacağı ve aynı zamanda enerji maliyetlerinin düşürüleceği iddia ediliyor.

DÖNÜŞTÜRÜCÜ KENTLER (TRANSFORMATIVE CITIES)

Dünya çapında belediyelerin yürüttüğü dönüştürücü uygulamaları ve çözümleri bir araya getirmek ve bu tecrübelerin yayılmasına ve diğer coğrafyalara da ilham vermesini amaçlayan bir platform olarak kurulan bu ağ, böylesi tecrübelerin yer aldığı bir atlas yayınlıyor. Bu atlasta yer alan ve rekabet ve kardan ziyade işbirliği ve dayanışma ilkelerine dayanan kamusal çözümlerin insanların temel ihtiyaçlarını karşılamakta ne kadar

başarılı olduğunu ve yerel toplulukların özgüvenlerini arttırarak onların ne kadar güçlendiğini göstermeyi hedefliyor.

Başka bir dünyanın mümkün olduğunu hatta yaşanmaya başladığını gösteren bu tecrübeler, iktidar ilişkileri ile toplumsal ve ekolojik adaletin gelişmesi için en dönüştürücü faaliyetlerin keşfini mümkün kılıyor.

GEÇİŞ AĞI (TRANSITION NETWORK)

Başka bir dünyayı hayal eden ve onu yeniden inşa soyunan toplulukların hareketi olarak Geçiş Ağı ekonomide tekrar söz sahibi olmaya çalışan, girişimciliği hayata geçiren, çalışma süreçlerini baştan kuran, yeni beceriler kazanan, bağlantı ve destek ağları kuran girişimleri ve tecrübeleri bir araya getiriyor. Geçiş, aşağıdaki değer ve ilkelere dayanan bir yaklaşım olarak görülüyor:

- » Kaynakların kısıtlılığına saygı,
- » Kapsayıcılık ve toplumsal adalet,
- » Yerindenlik,
- » Denge,
- » Deneysel ve öğrenen bir ağ olmak,
- » Fikirleri ve iktidarı serbestçe paylaşmak,
- » İşbirliği yapmak ve sinerji yaratmaya çalışmak,
- » Olumlu düşünce ve yaratıcılığı teşvik etmek.

EKOMAHALLELER

Ekomahalleler 2013 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Portland kentinde başlayan ve bugün için binlerce topluluğun katıldığı bir hareket. Amacı halkın ve gezegenin sağlığı arasındaki ilişkiyi öne çıkaran bir topluluğun oluşmasını sağlamak. İklim krizi ve artan toplumsal adaletsizliklerin özellikle en dezavantajlı kesimleri tehdit ettiğini gören bir grup sivil toplum aktivisti, uzman, kamu görevlisi ve finansörün mahallelerin tasarımına, oluşumuna ve yönetimine yönelik yeni bir tahayyülle yola çıkar. Hareketin omurgasını süreci ivmelendirmeye ve daha kapsamlı bir topluluk eyleyişine yarayan bir protokol oluşturur.

Protokol öncelikle üç şart ortaya koyar: Hakkaniyet, dirençlilik ve iklim koruma. Dönüşüme en dezavantajlı kesimlerle başlamak, onların sürece katılımını, önderliğini ve gelişimini sağlamak hakkaniyet ilkesinin gereğidir. Toplumsal, ekonomik ve ekolojik şok ve streslere karşı mahalleleri hazırlıklı ve dirençli kılmak da ikinci bir gerekliliktir. İklim krizine karşı karbon emisyonunun azaltılması da son şart olarak protokolda yer alır.

Bu şartların yerine getirilmesi için Protokol belli öncelikleri ortaya koyar.

Mekan, kapsayıcı ve canlı toplulukların kurulması adına ilk öncelik alanıdır. Güçlü bir sivil toplum bağlılığı olan, kültürünü ve tarihini koruyan ve kutlayan, çeşitli ve ucuz konut stoğuna sahip ve gündelik ihtiyaçlar adına kamu alanları ile hizmetlerine erişimine sahip mahalleler yaratmak bu önceliğin amacıdır.

Eğitim imkanlarını ve ekonomik fırsatları destekleyerek topluluğun refahını artırmak ve yenilikçiliği hızlandırmak da ikinci bir öncelik alanıdır.

Yenilikçiliği hızlandırmak da ikinci bir öncelik alanıdır. Yürüme ve rekreasyon imkanları ile aktif bir yaşamı mümkün kılan, ucuz ve erişilebilir sağlık bakımına ve yerel taze gıdaya sahip, kamusal güvenliğe haiz ve

toksik çevrelerden arındırılmış mahalleler de diğer bir önceliktir.

Mahalle ve mahalle sakinlerinin arasında etkin ve adilane bağlar kurarak farklı yaşta ve becerilere sahip kişilerin hareketliliğini sağlayan ve yüksek kaliteli bir dijital altyapı sayesinde bu bağların kurulmasını kolaylaştırmak ve mahalleye dair veri oluşturmak da protokolün öncelikleri arasında yer alır.

Doğal sermayeyi yeniden kazanmak ve canlı bir ekosistemi mümkün kılarak sağlıklı toprak, su, ağaçlar ve vahşi yaşam habitatı oluşturmak, bunlara erişimi ya da bunların yapılı çevre içindeki varlığını mümkün kılmak da Ekomahallelerin bir önceliği.

Su kullanımını verimli hale getirerek, atıkları çöp alanlarından başka yerlere taşıyıp kazanılan alanları üretken bir şekilde kullanarak, sera gazı emisyonlarını azaltmak için enerji verimliliğinin, teknolojik ilerlemelerin, temiz ve yenilenebilir enerji üretiminin yollarını araştırarak kaynakların geri kazanımını sağlamak da protokolün son önceliği.

Bu önceliklerden geçerek amaçlara ulaşmak için gerekli süreç de üç aşamalı olarak tarif ediliyor:

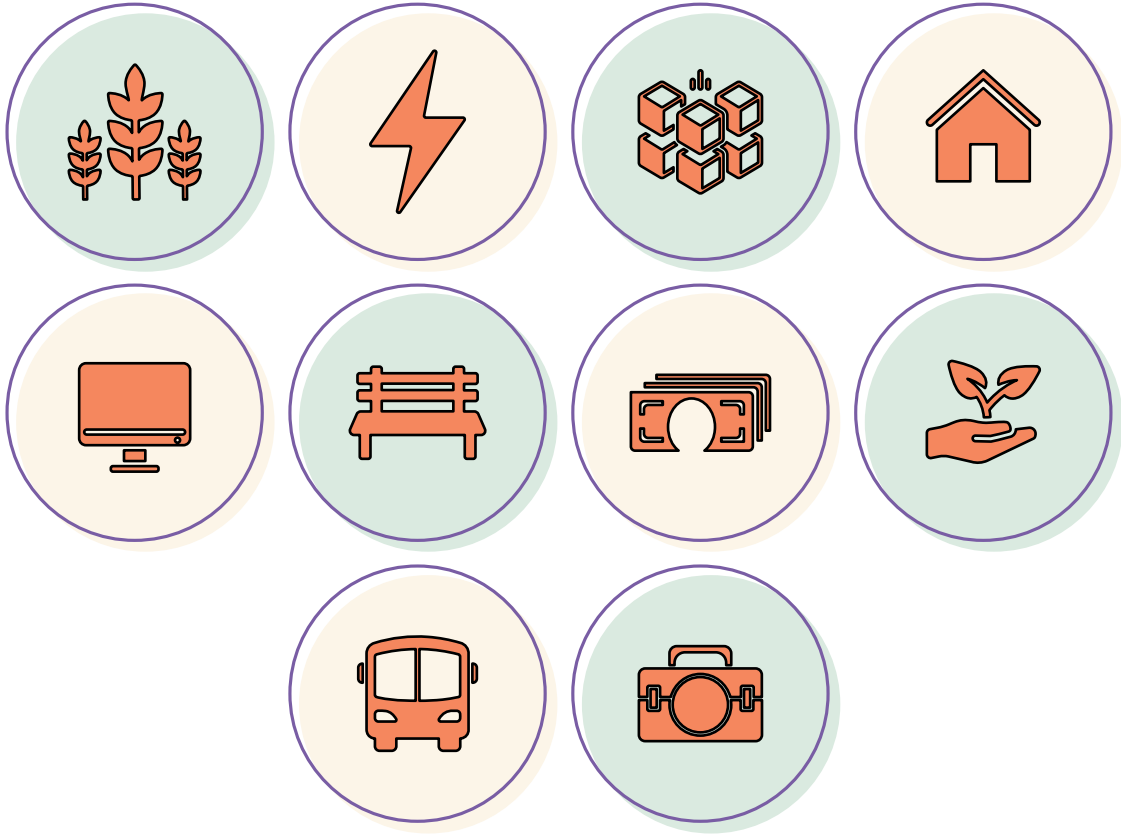
- » Etkili bir uygulama için gerekli liderlik, işbirliği ve karar süreç şartlarını yaratmayı amaçlayan oluşum süreci;
- » Performans hedeflerine yönelik kapsamlı bir eylem planı, gerçekçi stratejiler ve uygulamaya uygun takvim ve kaynakları bir araya getiren yol haritası;
- » Yol haritasının ne kadar izlendiğinin, ne kadar ilerleme kaydedildiğinin tespiti ve bu tespitlere dayanarak performansın artırılması ve tecrübenin paylaşılması.

Bu protokol köklü bir toplumsal dönüşüm için mahallelerden yukarıya doğru gelişecek bir hareketin temel referans çerçevesi olarak sürece katılan kentlere yol gösteriyor.

DENEYİMLER

Mevcut sorunlara yönelik farklı makro yaklaşımları kısaca ele aldıktan sonra deneyimleri tartışmaya geçebiliriz. Bu tartışmayı belli tematik gruplar çerçevesinde kurgulamaya çalıştık. Çoğu durumda temalar arasında örtüşmeler söz konusu. Bir

gıda girişimi ekolojik ve dayanışmacı bir bakışı da içerebiliyor elbette. Dolayısıyla bu gruplamanın katı bir sınıflandırma anlamına gelmeyeceğini vurgulamak gerekir.

TARIM/GIDA

2007 yılından beri kentlerde yaşayan nüfus kırsal nüfusu geçmiş bulunuyor. 2018 yılı için %55 olarak hesaplanan oranın 2050 yılı itibarıyla %68 olması öngörülüyor.² Böylesine büyük bir nüfusun beslenme ihtiyaçlarının giderilmesi haliyle yerel yönetimlerin öncelikli sorunlarından biri haline geliyor. Besin maddelerinin yetiştirilmesi yani tarımsal faaliyetler, bunların sağlık denetimi, ucuz ve temiz dağıtımı, bunlara erişimin adaleti gibi konular kent yönetimlerinin yakından izlemesi ve yürütmesi gereken faaliyetler olarak karşımıza çıkıyor. Haliyle de bu alanda çok farklı ve sayıda özgün çalışmaya rastlıyoruz.

CARGONOMIA BİSİKLETLERLE YEREL GIDA DAĞITIM TOPLULUĞU, BUDAPEŞTE-MACARİSTAN

2015 yılında kurulan Cargonomia Budapeşte yakınlarındaki organik üreticilerden elde ettiği gıda ürünlerini, geleneksel un kullanarak organik ekmeğe üreten kooperatifin ürünlerini yine bir kooperatif olan lojistik işletmesinin koordinasyonunda ve açık bir bisiklet atölyesinin imal ettiği bisikletlerle kente dağıtımını yapan bir topluluk. Topluluk, yılda 3000'den fazla gıda paketini kentte 27 km²'lik alanında yaklaşık 18 bin kilometre pedal çevirerek dağıtıyor. Hesaplamalara göre böylece gıda üretim ve dağıtımından kaynaklanan sera gazı emisyonu ve yiyecek atıklarında kayda değer bir azalmaya imkan tanınmış oluyor.

Oluşumun gönüllü eğitmenleri ayrıca organik tarım ve bisiklet tamir ve imalatı konusunda atölyeler düzenleyerek, kent sakinlerinin bu konularda kendilerine yeter bir hale gelmelerini, kendi üretimlerini yapabilmelerini sağlıyor. Topluluk 2018

yılında kendi tarım ormanlarını kurmaya başladı. Topluluğun bisikletlerinden 11 tanesi de şehrin dört farklı noktasından ödünç alınabiliyor.

<http://cargonomia.hu/?lang=en>

SÜRDÜRÜLEBİLİR BESLENME EĞİTİMİ MERKEZİ, MOUANS-SARTOUS-FRANSA

Fransa'nın güneyindeki Mouans-Sartous belediyesi 1998 yılındaki deli dana salgının ardından sürdürülebilir, sağlığa ve çevreye zarar vermeyen gıda üretimini desteklemek için kolları sıvadı.

Bu amaçla bölge topraklarında yeni organik tarım saha ve işletmelerinin açılmasını teşvik eder, kasabanın gıda egemenliğine erişmesini hedefler, bu konularda kamuoyunun bilinçlenmesi için çalışmalar yapar, bu alandaki bilimsel araştırmaların ve bilgilerin peşine düşer ve elde edilen birikim ve tecrübelerden diğer coğrafyaların da faydalanmasına çabalar. Sağlıklı gıda üretimi ve erişimi konusundaki bu çalışmalarının en büyük çıktısı kentte okul yemekhanelerinde bu yolla sağlanmış gıda ürünlerinin kullanılıyor olması.

1999 yılından beri kentte üç okulunda günde 1000 porsiyon öğün %85 oranında yerel ve organik olarak üretilmiş sebzelerden hazırlanıyor. Menüler içindeki et oranı da kademeli olarak azaltılıyor. Tüm bu süreç özel olarak eğitim almış bir mutfak ekibi tarafından yürütülüyor. Üretim ve tüketimin bu kadar titiz bir şekilde izlenmesi ile asgariye indirilmiş israf ve ziyan sayesinde organik tercihinin yaratabileceği maliyet artışı da dengelenmiş oluyor.

Okullardaki bu uygulamanın velilerin beslenme alışkanlıklarında da önemli değişiklikler yaptığı da

² <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>, son başvuru 1 Ekim 2019.

gözleniyor. Yapılan ankete göre ailelerin dörtte üçünün de yemeklerde daha fazla organik sebze kullanmaya başlamış.

<http://mead-mouans-sartoux.fr/en/>

AGROEKOLOJİ AĞI İÇİN ŞEHİRLER-İSPANYA

Agroekoloji İçin Kentler Ağı (Red de Ciudades por la Agroecología), sürdürülebilir, güvenli ve yerel gıda sistemleri kurarak hem sağlıklı ve pahalı olmayan yiyeceklere erişimi sağlamayı hem de yerel istihdamı arttırmayı hedefleyen İspanya yerel yönetimlerinin kurmuş oldukları bir ağıdır. Sadece iki yıl önce kurulmuş olmasına rağmen İspanya nüfusunun beşte birini oluşturan kentleri bir/araya getirmeyi başarmış ve gerek İspanya'da gerekse tüm Avrupa'da agroekolojik gıda politikaları oluşturulmasında öncü konuma gelmiş durumda.

Ağın bu kadar kısa sürede bu denli geniş bir yaygınlığa kavuşmasının ardındaki en önemli neden 2015 İspanya yerel seçimleri ile çok sayıda kentin yönetimine yenilikçi ve farklı bir bakış açısına sahip yöneticilerin gelmiş olması. Bu yöneticiler için halkın sağlıklı ve yerel gıdaya erişebilmesi, kentsel politikalarının temel unsurunu oluşturmakta ve bunun için de küçük ve yerel örgütlenmelere belediye tarafından teknik ve idari destek sağlanmasının önü açılmış durumda. Ancak belirtmek gerekir ki her ne kadar sol siyasi partilere mensup yöneticiler başı çekmiş olsa da Agroekoloji İçin Kentler Ağı, bünyesindeki siyasi parti yelpazesinin alabildiğine geniş olması için çaba harcamış ve bunu da başarmış.

<http://www.ciudadesagroecologicas.eu/>

İSPANYA NÜFUSUNUN BEŞTE BİRİNİ OLUŞTURAN KENTLERİ BİR/ ARAYA GETİRMİYİ BAŞARMIŞ VE GEREK İSPANYA'DA GEREKSE TÜM AVRUPA'DA AGROEKOLOJİK GIDA POLİTİKALARI OLUŞTURULMASINDA ÖNCÜ KONUMA GELMİŞ DURUMDA.

COLYFLOR DAYANIŞMACI EKONOMİ ÇEMBERİ, MEDELLÍN-KOLOMBİYA

200 çiftçinin organik ürünlerini bir adil ticaret dükkanında satan Colyfor Dayanışmacı Ekonomi Çemberi 2018 yılında yaklaşık 373,000\$'lık bir ticaret hacmine ulaştı. Sağlıklı gıdanın üretimi, dönüşümü, ticareti ve tüketimine dair katılımcı stratejiler ve dayanışma formları geliştirmek için ortaya çıkan örgütlenme bir yerel kalkınma modelini yapılandırıyor.

Bu amaçla topluluk hegemonik modele alternatif üretim modelleri tesis ediyor, toprak haklarını savunan köylüler ve köylü örgütlenmelerinin güçlenmesine yardım ediyor, bu haklara yönelik kamu politikalarına müdahil oluyor, onurlu bir yaşam için sosyal ve dayanışmacı bir ekonominin gelişmesine çalışıyor ve gıda egemenliği, özerkliği ve güvenlik hakkını talep ediyor ve gündeme getiriyor.

Özellikle kadınların organik tarım ve ekolojik hayvancılık alanlarında eğitilmesine yönelik çabaların haricinde bu ürünlerin tüketicilerle buluşması için pazarlama imkanları ve ağları kuruyor. Bu konuda forumlar, festivaller örgütleyiyor, tohum bankaları kuruyor ve gıda egemenliği, özerkliği ve güvenliği konularında kampanyalar düzenliyor.

<http://corpenca.org/>

GRAND RİVER GIDA ORMANI, KITCHENER-KANADA

Tarımsal üretimin artık sadece kırsal alanlarda yapılmasının geride kaldığı zamanlarda kentler de gıda temini için kıymetli bir potansiyel barındırıyor. Kentlerdeki kullanılmayan alanlarda oluşturulacak mahalle ve topluluk bahçeleri yerel, sağlıklı ve taze gıda imkanı sunuyor. Kitchener bu bahçelerin bir adım ötesine geçerek gönüllülerin katılımı ile bir gıda ormanı oluşturdu.

Böylesi gıda ormanları bir kez kurulduktan sonra haftada birkaç saatlik emekle yani çok az bakımla sürdürülebiliyor. Dolayısıyla kent yönetimi üzerinde de mali ya da idari bir yükü olmuyor. Bu avantajları fark eden Kitchener kent yönetimi Grand River Gıda Ormanlığı girişimini başlattı. 2,300 km²'lik bir alan üzerinde ve 16 farklı noktada kurulan onarıcı gıda ormanı kent sakinlerine kafa dinleme, dinlenme, eğitici turlar ve permakültür atölyeleri düzenleme imkanları sunan tıbbi bitki bahçeleri, vahşi yaşam alanları ve polen çalıkları içeriyor.

İlk safhadan itibaren katılımcı bir şekilde oluşturulan bu gıda ormanları hemşehri ve mahalle dernekleri, okullar, kiliseler ve huzurevlerini sürece katarak 500'den fazla kent sakininin aktif olarak sorumluluk aldığı bir kamusallaşma vesilesine dönüştü. Müşterek olarak sağlıklı gıda yetiştirme ve gıdaya ulaşma amacı farklı yaş, kültür ve etnisiteden komşular arasında bağlar oluşturdu.

<https://transformativecities.org/atlas-of-utopias/atlas-60/>

ÖZ-YÖNETİM ÇİFTLİĞİ "AGROS", ELLİNİKO, ATİNA-YUNANİSTAN

2013 yılında artık kullanılmayan Atina'nın eski havaalanı arazisinin on yıldan uzun bir süre işlevsiz kaldıktan sonra özel bir şirkete satılacağına duyulması üzerine buna engel olmak isteyen bir grup Atina sakini farklı bir kentsel

hayat yaratmak üzere kolları sıvar. Belediyenin desteğini de arkalarına aldıktan sonra eski havaalanının 2500 m²'lik metruk bir kısmında bir kentsel çiftlik oluştururlar.

Böylelikle öncelikle kamusal bir alanı rant peşindeki emlak yatırımcılarının elinden kurtararak Atina'nın nefes alabileceği bir park yaratılmış olur. Kar peşinde koşan şirketlerin elinden sadece araziyi kurtarmış olmadılar. İnsan sağlığını ve doğal çevreyi riske atma pahasına beslenme süreçlerini kontrol eden çok uluslu şirketlere karşı hemşehrilerin yerel organik tarım yapma becerilerini arttırdılar ve gıda egemenliği konusunda bilinçlenmelerini sağladılar. Tarımsal faaliyetin içinde doğanın kendi döngülerine aşına olarak daha çevreci, barışçı bir yaşam sürmenin ve dayanışmacı, kar amacı gütmeyen bir toplumun mümkün olduğunu da göstermiş oldular.

2019 yılının baharında bahçenin elektriği kesildi. Böylece sulama imkanı ortadan kaldırıldı ve çiftliğin işleyiş şansı kalmadı.

<http://agroselliniko.blogspot.com/>

TERRAE AGROEKOLOJİK BELEDİYELER AĞI- İSPANYA

2010 yılında çoğunluğu kırsal olan belediyelerin ortaklığı ile kurulan TERRAE (Agroekolojik Rezerve Alanları Ağı) lokantalar ve esnaf ile yerel bağlantılar kurmaya soyunur. 2014 yılı itibarıyla sekiz ayrı İspanyol bölgeden 30 belediyeyi bir araya getiren ağın

amacı zirai bioçeşitliliği ve öz-istihdam olanaklarını geliştirerek kendi yöntemi ve markasıyla belediyeler, lokantalar veya diğer tüketiciler, arazi sahipleri ve işsiz insanlar arasında zaman, fiyat ve hacim konularında daha esnek taahhütler içeren antlaşmaları mümkün kılmak. Bu amaca ulaşmak için belediyeler, işini kuranlar ve yerel tüketiciler arasında aşama aşama gelişen bir sözleşmeler sistemini geliştirmiş durumda. Programa katılanlar öncelikle 50 saatlik bir ekolojik tarım eğitimi alıp(,) kendi tüketimlerine yönelik bir bahçede bu bilgileri uygulamaya geçiyorlar. 50m2'lik bu bahçeler belediye arazilerinden sağlanıyor. Herhangi bir satışa izin verilmeyen bu altı ayın sonunda devam etmek isteyenler "girişimci aday" aşamasına geçerek belediye danışmanlarının desteğini ve 110-150 saatlik bir eğitim alıyorlar. Bu eğitim aynı zamanda TERRAE'nin denetiminde geçecek stajın da ilk yılı oluyor ve bu süre boyunca katılımcılar ayda yaklaşık 400€ kazanıyorlar.

İkinci yıl katılımcılardan şahıs şirketlerini kurmaları ve sosyal güvenlik sistemine üye olmaları isteniyor. Bu gerçek profesyonel sürecin başlamış olduğu anlamına geliyor ve katılımcılar ulusal tarım programlarının resmi organik tarım eğitimlerini almaya teşvik ediliyor. Bu süreç program katılımcılarının adım adım yerel tarım alanına girerek, tüketicilerle yeni ilişkiler kurarak ve agroekolojik alanda birikimlerini arttırarak kendi işlerini kurmalarını mümkün kılıyor. Herbir katılımcıya bu aşamada 1000m² toprak veriliyor ve 2 ila 12 ay süresince yerel bir restoran ya da esnafa mevsim sebzeleri tedarik etmesi yönünde sözleşmeler imzalanıyor. Fiyatı, miktarı ve süresi belli sözleşmeye imza atan restoran "yeni girişim imkanlarını destekleyen yerel mevsim yemeği" anlamına gelen TERRAE Ecokm0 markasına sahip oluyor.

Her bir proje TERRAE marka şemsiyesi sayesinde üretime geçen katılımcılar, yerel restoranlar ve esnaf arasında sözleşmelerin ortaya çıkmasını kolaylaştırıyor. Halihazırda bu programdan ve belediyenin temin ettiği araziler üzerinde tarımsal faaliyete girişen 1400 katılımcı ve 200 bekleyen aday var. Başka bir deyişle belediye arazileri mevcut talebi karşılamaya yetmiyor.

SOSYAL MUTFAK "ÖTEKİ İNSAN", YUNANİSTAN

Ekonomik kriz sırasında kendisi de her/şeyini kaybetmiş olan Atina sakini Konstantinos Polychronopoulos çöplerden yiyecek bulmaya çalışan çocukları görünce onlara sandviç vermek istemiş, ancak çocukların utandıkları için sandviçleri almayı reddetmeleri üzerine kendisi oturup bir sandviçi yemeye başlamış ve böylece çocuklar birer ikişer yaklaşıp sandviç istemişler. Yabancılaşmanın açlıktan daha ağır olduğuna ve yemeğin insanları bir/araya getirme gücüne tanıklık eden bu deneyimin ardından Sosyal Mutfak "Öteki İnsan" doğmuş. Konstantinos bir kazan ve gaz tüpü olarak pişirmek için malzemeler istemeye başlamış: biri sarımsağı vermiş, diğeri makarna, beriki domates derken kamusal alanlarda yiyecek hazırlamaya başlamış.

Sosyal mutfak fikri 2011'de ortaya çıktığından bu yana pek çok Yunan kentine yayıldı; aralarında evsiz ve işsizlerin de bulunduğu gönüllüler tarafından finanse ediliyor ve yürütülüyor. İnisiyatif aynı zamanda okuldan ayrılan çocuklara haftalık dersler vermeye başlamış, ayrıca sanat terapisi yapan bir tiyatro grubu oluşturulmuş. Bugüne kadar yabancılaşmanın önüne yemek ile geçmek amacıyla Yunanistan'ın 15 farklı kentinde 11 milyon yemek dağıtılmış. Bu mutfaklarda insanlar bir anlam, bir yuva buluyor, depresyon ve yabancılaşmaya karşı koyabiliyor ve herkesin birbirinden farklı olduğu gerçeğini kabul etmeyi öğreniyor.

<http://oallosanthropos.blogspot.com/>

<https://transformativecities.org/atlas-of-utopias/atlas-64/>

Yurttaşlık için Yeşil Altyapı, Chennai-Hindistan
Son dönemin nüfus artışı ve demografik değişiklikleri, Hindistan'ın Chennai kentinde doğal çevrenin tahribatına, sorunlu atık yönetimine, suların kirlenmesine ve azalan yurttaş katılımına sebep oldu. Tüm bu sorunlara bütüncül olarak cevap vermek için kentsel bahçivancılık girişimi yürürlüğe koyuldu. Özellikle okul çatılarında yaratılacak sebze bahçeleri sayesinde yurttaşların doğal çevreleri ile anlamlı bir ilişki kurması amaçlanıyor. Yeşil altyapıya yapılan bu yatırıma eşlik edecek bilinçlendirme çalışmaları ile

yurttaşların kentin çevre sorunlarına dair sorumluluk almaya başlayacağı düşünülüyor.

Konut malikleri dernekleri gibi kuruluşlarla ortaklığa girilerek çatı tarımının tüm kente yayılması amaçlanıyor. Kentin 299 okulu da projeye katılarak çatı tarımına başlayacak, doğa temelli öğrenme tekniklerine başvuracak ve hükümetin besleyici öğün programına destek olacak. Proje kapsamında ayrıca kentin parklarında mahalle sakinlerine çatı bahçeciliği ve kompostlama hakkında eğitimler ve tanıtımlar düzenlenecek.

Tüm bu çalışmalar sayesinde kent sakinlerinin mevcut çevre sorunları ve zorlukları hakkında daha bilinçli olması ve harekete geçmesi sağlanacak. Yurttaşlar böylelikle suların korunmasına ve daha etkili atık yönetimine katkı sağlayacak ve çatı bahçeciliği gibi eylemlerin nasıl daha dirençli binalar yarattığını görebilecek.

FOODCLOUD, DUBLİN-İRLANDA

BM Dünya Gıda ve Tarım Örgütü'nün dünya çapında üretilen her tür gıdanın üçte birinin atıldığı tespitinden yola çıkan FoodCloud, üretim fazlası yiyecekleri ihtiyaç sahibi insanlara dağıtmak üzere iş çevreleri ve hayır kurumları ile işbirliği yapma fikrinden doğmuş. Dayandıkları temel nokta, gıdaların atıldığı anda dahi insanların tüketimi için uygun olmakla birlikte ambalaj hasarları, kısa raf ömrü veya kalite standartları açısından mükemmel olmama gibi sebeplerle atık haline dönüşüyor olmaları. Gıda fazlasına sahip kurumlar ile, gıda yoksulluğu çeken insanlara hizmet veren kuruluşlar arasındaki uyumsuzluğu tespit eden FoodCloud ilk olarak bir aplikasyon geliştirerek, katılımcı şirketlerin ellerindeki gıda fazlasına dair bilgileri ve en son alınabileceği tarihi yüklemesine imkân tanıyan bir platform kurmuşlar. Bu bilgi bölgedeki hayır kurumlarına otomatik bir mesaj olarak iletiliyor ve onlar da gıdayı alıp almayacakları bilgisini girebiliyorlar. FoodCloud hızlı ulaşım imkânı olmayan ufak boyutlu hayır kurumlarına yönelik, gönüllülerden oluşan bir yiyecek kurtarma timi de kurmuş. Tüm bu çabaların sonucunda bugüne kadar, çöp dağlarını

boylamayı bekleyen 9000 ton gıda İngiltere ve İrlanda'da 20 milyon yemek olarak dağıtılmış.

www.food.cloud

YENEBİLEN ŞEHİR, TODMORDEN-BİRLEŞİK KRALLIK

Kent sakinlerinin gıda ekosistemleri ile ilişkilerinin iyiden iyiye kopması üzerine kent yöneticilerinin farklı projeler geliştirdiği biliniyor. İngiltere'nin küçük bir kasabası olan Todmorden bu niyetle bir yurttaş girişiminin gelişimine tanıklık etti. 2007 yılında Todmorden'de bir kadın gül bahçesini sebze bostanına dönüştürür ve bahçesinin duvarını yıkarak "Buyrun alın" yazan bir tabela diker. Bu fikir zamanla tüm kasabaya yayılarak bir harekete dönüşür. Karakolun ön bahçesinden, tren istasyonlarına tüm kamusal alanlar yiyecek otların ve sebzelerin yetiştirildiği bostanlara dönüştürülür. Kentin sakinleri ve turistleri bu bahçelerin meyve ve sebzelerini toplayıp yemeye başlarlar. "Açık kaynak gıda" olarak da adlandırılabilir bu akım herkesin gıdaya ulaşabildiği bir geleceğin anahtarı olabilir. Bu projede üçlü bir katılımcı anlayış mevcut: okullar yiyecek yetiştiriyor, iş çevreleri mal ve hizmet bağış yapıyor, dükkanlar ise ekim yapmaya uygun kutular satıyor. Projenin muazzam başarısından sonra 2012'de Incredible Edible Network kurularak benzer projelerin dünya çapında hayata geçirilmesi amacıyla fon arayışına başladı. Şu an Birleşik Krallık'ta 100 Incredible Edible grubu mevcut ve dünyada da çeşitli yerlerde oluşum aşamasında.

<https://www.incredibleedible.org.uk/>

KENTSEL KONSERVEÇİLER CEMİYETİ-BOSTON, MASSACHUSETTS-ABD

'Kentsel Konserveçiler Ligi' (League of Urban Canners) adını taşıyan bu yapılanma, Boston bölgesinde her sene yüzlerce ağaçtan tonlarca meyvenin yerlere dökülüp heba olduğunun tespitiyle doğmuş. Kimsenin alıp yemediği bu meyvelerin belediye ve kent sakinleri tarafından kirlilik kaynağı muamelesi gördüğünü fark eden bir grup, meyvelerin ziyan olmasını önlemek adına ağaçların saptanması,

hasat edilmesi ve bakım-budama gibi işlemlerini üstlenmiş. Bu lige dahil olan bireyler kentlerindeki meyve ağaçlarını kentsel müşterek olarak görüyor; onlara ortaklaşa sahip çıkarak sorumlulukları ve ürünleri paylaşmanın yanı sıra kentsel çevreye de özen göstermiş oluyorlar.

www.leagueofurbancanners.org

LOKANTA GÜNÜ ('RAVINTOLAPÄIVÄ'), HELSİNKİ-FINLAND

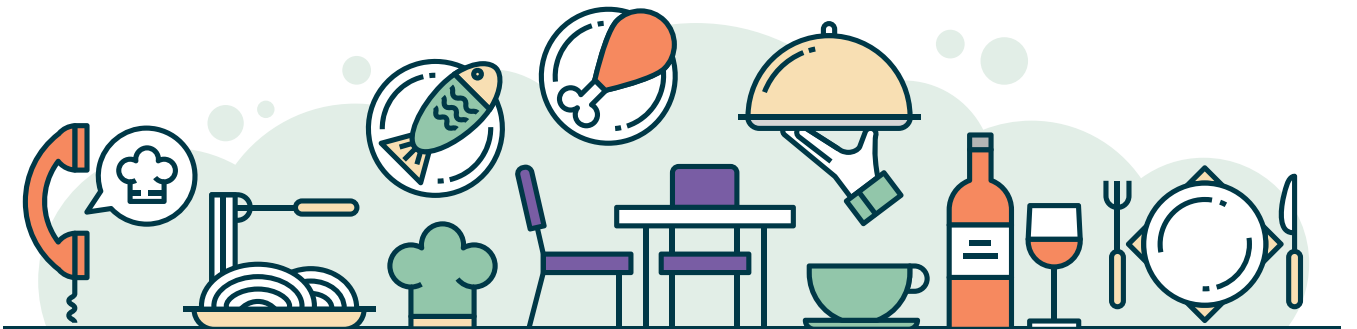
Büyük şehirlerde farklı kültürle mensup pek çok insan yan/yanıya yaşamak durumundadır; ancak şehir ortamının onlara kaynaşma ve farklı gelenekleri yakından deneyimleme şansı verdiği her zaman söylenemez. İnsanları bir/araya getirme ve kültürlerarası etkileşimi arttırma gayesiyle harekete geçen bir grup Helsinki sakini, 2011 yılında "Ravintolapäiva" (Lokanta Günü) hareketini başlattı. Bir festival olarak başlayan bu günde, yeme-içme konusunda tutkusu olan herkes kendi evini veya bir kamusal alanı tek günlük bir restorana dönüştürebiliyordu. Her ne kadar bu tek günlük restoranlar yemekleri parayla satsa da burada amaç kar etmek değil, topluluk içerisinde kolektif bir hareket ruhu yaratmak ve kültürel değiş-tokuşa aracılık etmek. Festival boyunca Helsinki şehri onlarca farklı kültürün geleneğini taşıyan yüzlerce enformel restoran ile baştan aşağı dönüşüme uğruyor, sokaklarda evlerde her yerde mutfaklar kuruluyor. Bugün, restoran Günü küresel bir harekete evrilmiş durumda: 75 ülkede 3 milyon kişi 27 bin "lokanta"da yeni lezzetlerin peşine takıldı bile.

<http://www.restaurantday.org/fi/>

**İNSANLARI BİR/ARAYA GETİRME
VE KÜLTÜRLERARASI ETKİLEŞİMİ
ARTTIRMA GAYESİYLE HAREKETE
GEÇEN BİR GRUP HELSİNKİ SAKİNİ, 2011
YILINDA "RAVINTOLAPÄIVA" (LOKANTA
GÜNÜ) HAREKETİNİ BAŞLATTI.**

GIDA EGEMENLİĞİNİ GELİŞTİRMEK İÇİN AGROEKOLOJİK STRATEJİ, HAVANA-KÜBA

1991'de Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonrasında Küba ağır bir ekonomik krize girdi, bunun sonucu olarak da ithal mallar % 80 oranında düştü, özellikle gıda, petrol, pestisit, gübre ve diğer tarım malzemeleri bu düşüşten fazlasıyla etkilendi. Küba'nın ekonomisi ve endüstriyel gıda sistemi ağır bir darbe aldı. "Yeşillendiren Devrim: Küba'nın Organik Tarım Deneyi [The Greening Revolution: Cuba's Experiment with Organic Agriculture]" adlı kitaba göre Küba, konvansiyonel tarımdan organik tarıma en hızlı geçişi gerçekleştiren ülkedir, bu hızlı geçişin nedeni kuşkusuz yaşanan kriz idi. Küba'nın başkenti ve aynı zamanda en büyük şehri Havana, kriz sonucunda oluşan yiyecek darlığını aşmaya yönelik kentsel tarım politika ve uygulamalarını maharetle yöneterek kent halkının gıdaya erişimini sağlamada neredeyse bir mucize yarattı. Uygulanan stratejide ağırlık toprak verimliliği, zararlılarla ekolojik mücadele, yerel kaynakların akılcı kullanımı, tohumların paylaşılması, organik üretim

**STOP WASTING FOOD HAREKETİ
KİMİ MARKET ZİNCİRLERİNİN
İNDİRİM ALIŞKANLIKLARINDA
DEĞİŞİM YARATTI VE DAHA
ÖNEMLİSİ, YİYECEKLERİN İSRAF
EDİLMESİNİ ÖNLEMELİK İÇİN AKTİF
POLİTİKALAR GELİŞTİRİLMESİNE
ÖNCÜLÜK ETTİ.**

teknikleri, toprağa erişimin artırılması ve çiftçiden çiftçiye bilgi akışının sağlanması üzerineydi.

Program devasaydı ve çok da başarılı oldu. Bu başarının ardında yatan birkaç etmeni sıralayacak olursak şunlar göze çarpar:

“Çiftlik hakkı” politikası ve agro-ekolojik girdilerin sağlanması ile ihtiyaç duyan kent tarımcılarına tohum, gübre, zararlılarla biyolojik mücadele ve teknik danışmanlık gibi alanlarda büyük bir destek sunuldu. Eğitim ve araştırma kurumları da işin içinde bilfiil yer aldı; bu kurumların da varlığıyla agro-ekoloji ülkenin hakim tarım paradigması haline geldi. Çiftçilerin ve diğer tedarikçilerin ürünlerini hakettiği fiyat üzerinden satabilmesi için politikalar geliştirildi. Bütün bunların sonucunda bugün Küba’nın kentsel çiftlikleri, örneğin Havana gibi bir kentte tüketilen taze gıdanın % 70’ini üretmektedir, 350 binden fazla kişi de bu alanda istihdam edilmektedir.

www.pbs.org/newshour/bb/cuba-can-teach-america-farming
<https://agrarianstudies.macmillan.yale.edu/sites/default/files/files/colloqpapers/01premat.pdf>

‘HALK LOKANTALARI’ ARACILIĞI İLE TOPLUM GIDA VE BESLENME, BELO HORIZONTE- BREZİLYA

Dar gelirli kişilerin temel gıda maddelerine daha kolayca erişmelerine yönelik ihtiyacı tespitle işe koyulan “Restaurantes Populares” inisiyatifi (Halkın

Lokantaları), Belo Horizonte’nin ufuk açıcı Gıda ve Beslenme Güvenliği Politikası’nın (Kanun No. 6.352, 15/07/1993) en önemli boyutunu oluşturuyor. Nüfusun gıdaya erişim açısından en kırılgan kesimine ulaşma gayesiyle şehrin çeşitli noktalarına dağıtılmış olan Halkın Lokantaları “fast food” kültürüne karşı ucuz, sağlıklı, güvenli ve erişilebilir gıda alternatifi sunuyor. ICLEI’nin 2013 raporuna göre, öğle yemeği 3 real (yaklaşık 1 \$) tutarken, “Bolsa Familia” (Aile Sepeti, Brezilya’daki yaygın sosyal yardım programı) yararlanıcıları bunun yarısını ödüyor, evsizlere ise ücretsiz. Fiyat / kalite dengesini tutturabilmek adına tüm hizmet sağlayıcılar Belediye tarafından denetleniyor.

www.futurepolicy.org/food-and-water/belo-horizontes-food-security-policy

ENERJİ

Mevcut yaşam alışkanlıklarımızı devam ettirmek için kullandığımız fosil yakıtların iklim ve gezegenimiz üzerindeki sonuçlarını inkar etmenin pek imkanı kalmadı. Bu kabullenme alternatif enerji kaynaklarının gelişmesine yönelik arayış ve çabaları da tetikledi. Bu bölümde böylesi enerji girişimlerini ele alıyoruz. Alternatif enerji örgütlenmelerinin sadece ekolojik değil ekonomik yararlarının da olduğunu göstermeye çalışacağız.

BARCELONA ENERJİ, BARCELONA-İSPANYA

2018'den beri Barcelona Kent Konseyi'nin kamusal elektrik dağıtıcısı Barcelona Energia, kentte ve Barcelona Metropolitan Alanı'nda yaratılan enerjinin tamamı için enerji piyasasını yönetmekte ki bu yılda 200 Gw/saatlik bir enerjiye tekabül ediyor. Barcelona Energia, şirket lobilerinin karşısına dikilmeyi ve sakinlerine özerklik ile güç vermeyi şiar edinen "Cesur Barcelona"nın en büyük zaferlerinden biri.

Barcelona Energia (BE) Haziran 2018'den bu yana, enerji sağlayıcı dev şirketlere alternatif oluşturarak kent konseyi binaları ve kent halkının giderek büyüyen bir kısmı için elektrik üreten kamusal bir yenilenebilir enerji kurumudur. Bu kurum, belediyenin kendisine bağlı kamusal binaların (kütüphaneler, pazaryerleri ve topluluk merkezleri gibi) çatısına güneş panelleri koyarak enerji açısından kendine yeterli hale gelme planının bir parçası.

Bir grup belediye çalışanı ile Barcelona in Comú ekoloji hareketinden bir grup bir/araya gelerek bir çalışma ekibi oluşturdu ve BE'yi kurdular. Amaçları şunlardı: enerji devlerine meydan okumak, enerji piyasasında aktif bir rol oynamak, kente yenilenebilir ve yerelde üretilmiş enerji sağlamak, verimlilik ve kendine yeterlilik düzeylerini arttırmak ve kent sakinlerini karar alma sürecinin tam merkezine koyarak

onlara enerji hakkı güvencesi vermek.

Bugün, BE İspanya'nın en büyük %100 kamusal yenilenebilir enerji dağıtıcısı konumunda. Cádiz, Pamplona ve Palma de Mallorca gibi kentler de Barcelona'ninkine benzer modeller oluşturmaya çalışıyor. BE, hem belediye kurumlarının hem de kent sakinlerinin kullanımına yönelik başta güneş enerjisi olmak üzere yenilenebilir enerjinin yerelde üretilmesini teşvik eden bir araç niteliğinde. 2019 Haziran ayı itibarıyla BE, 3908 tedarik noktasında Barcelona Kent Konseyi binaları, belediyeye bağlı 19 farklı kurum ve kuruluşa ayrıca da Barcelona Metropolitan Alanı içerisinde 20000 konuta da enerji sağlamakta.

<https://transformativecities.org/atlas-of-utopias/atlas-013/>
<http://energia.barcelona/en/>

GOİENER TALDEA KOOPERATİFİ, NAVARRA-İSPANYA

Goiener Taldea enerji ihtiyacı büyük enerji şirketleri tarafından karşılanmayan kişilere yardım etmek için kurulmuş bir kooperatif. 2012 yılında İspanya'nın Bask Bölgesinde ve Navarra kentinde kurulan kooperatif yenilenebilir enerjiyi üretmeyi ve yaygınlaştırmayı amaçlıyor ve şu anda 8.9 milyon euroluk bir iş hacmine ulaşmış durumda.

Enerji şirketlerinin gayri demokratik yönetimine, çevreye verilen zararlarına ve yenilenebilir enerji kaynaklarını sadece kar penceresinden görmelerine yönelik itiraz ve tepki kooperatifin kuruluşunu tetikler. Dolayısıyla halkın sürece katılımı en başından beri bir öncelik olarak belirir ve bu amaca yönelik olarak dernekler, çevreciler, tüketici grupları ile toplantılar yapılarak halihazırda var olan oluşumların birlikte hareket etmesi amaçlanır. Karar süreçlerine gönüllülerin katılması sağlanır.

Kooperatifin şu anda -70'den fazlası belediye-10,000'den fazla üyesi var ve bunların ortak noktası yerel, dengeli ve uzun-vadeli kalkınma değerlerine sahip çıkmaları. Bu grup ayrıca NAFARKKOOP adında başka bir kooperatif kurarak yeni yenilenebilir enerji projelerinin geliştirilmesi, teşviki ve satın alınmasına fon yaratmayı amaçlıyor.

Bu katılımcı yapı ve işleyiş sayesinde kooperatifin yıllık cirosunun yarısı, üyelerin %8'ini oluşturan mahalle grupları, küçük belediyeler ve esnafı yapıyor. Yani üyeler aynı zamanda kooperatifin müşterisi oluyor.

<https://www.goiener.eus/que-es-goienner/>

FİLİSTİN ÇEVRECİ STK'LAR AĞI VE YERYÜZÜ DOSTLARI- FİLİSTİN

Filistin Çevre STKları Ağı – Yeryüzü Dostları Ağı (Palestinian Environmental NGOs Network- Friends of Earth Palestine / PENGON-FoE Palestine) çevre alanında faaliyet gösteren STKlar arasında koordinasyon sağlayan bir yapıdır. Amacı, üye örgütler arasında işbirlikleri kurarak ve her bir örgütün kendi içerisindeki kapasitesini arttırmasına destek olarak Filistin'de çevre konularının etkin bir biçimde ele alınması sağlamaktır. PENGON, İsrail'in Filistin doğası üzerinde uyguladığı şiddet ve ihlallerin yanı sıra Filistin doğal kaynakları üzerindeki İsrail kontrolüne karşı koymakta olan Filistinli örgütlerin mücadelelerini koordine etmeye çabalar. PENGON bu çabasında uluslararası desteğin vazgeçilmez olduğunu düşünmektedir.

On yıl boyunca Gaza'daki İsrail işgaline bağlı olarak yaşanan kronik enerji darlıkları yaşam koşullarını oldukça zorlu bir hale getirdi. Bu durum karşısında PENGON ve ona üye kuruluşlar bu soruna acil, temiz ve insan kaynaklı bir çözüm geliştirmek adına Ürdün Vadisi'nde 650 ve Gaza Bandı'nda 270 haneye güneş enerjisi projeleri uygulamaya başladı.

Enerji darlığı Filistin'de en çok kadınları etkiliyor, ancak kadınların yenilenebilir enerji sektöründeki varlığı da oldukça sınırlı. Bu nedenle PENGON-FOE kadınların katılımını ve liderliğini desteklemeye

karar vererek toplumsal cinsiyet kanunları ve enerji politikaları bağlamında kadınların lobicilik ve hak savunuculuğu açısından daha aktif olmalarının yolunu açmış oldu. Enerji kuruluşları ve profesyonellerinin toplumsal cinsiyeti kendi politika ve projelerinde anaakımlaştırmalarını sağlamak için bir rehber kitap hazırlandı; bunun içinde enerji sektörüne yönelik olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, planlama ve araçlar yer alıyor. PENGON ayrıca enerji mevzuatı ve politikalarını toplumsal cinsiyet açısından değerlendirdiği bir çalışma da gerçekleştirerek enerji stratejileri içerisinde toplumsal cinsiyet gereksinimlerini nasıl dahil edecekleri konusunda Filistinli yöneticilere tavsiyelerde bulundu. Bu faaliyetlerin tamamı Kadın İşleri Bakanlığı ile Enerji Bakanlığı'nın da sürece dahil olacağı şekilde yürütüldü. Bakanlıkların halen bu konuyu kendi mevzuat ve politikalarına dahil etmek için atması gereken adımlar olsa da insan kaynaklı temiz enerjiye erişimi sağlanan hane sayısı Filistin çapında 900'e ulaştı ve kadınların öncülüğünde temiz enerji modeli tüm ülke ve bölge için bir örnek oluşturmaya başladı.

<https://transformativecities.org/atlas-of-utopias/atlas-39/>

<http://www.pengon.org/>

ENERJİDE DEĞİŞİM KAMPANYASI, PORT LOUIS-MORITYUS

Hükümetin bir uluslararası firma ile yeni bir termik santral inşasına girdiğini öğrenen Mauritius'un toplumsal örgütleri 2013 yılında eyleme geçerek planları ve gizli pazarlıkları ifşa ederler. Topluluk bunun da ötesine geçerek enerji politikalarında topyekün bir değişikliğin sağlanması ve hakim enerji politikalarına alternatiflerin güçlü bir şekilde ortaya konulabilmesi için Power Shift -Enerjide Değişim hareketi başlatarak bir Yenilenebilir Enerji Kolektifi kurar. Bu kolektif aynı zamanda Yenilenebilir Enerji Koalisyonu Halk Kooperatifi'ne evrilen sürecin de yapıtaşı olur.

Gençlerin, sendikaların, toplumsal hareketlerin, ilerici partinin ve şeker üreticilerinin yer aldığı bu kooperatifleşme sadece Morityus'daki hakim özel teşebbüse dayanan fosil yakıt temelli enerji

politikalarına alternatif olmakla kalmadı kooperatif örgütlenmesi sayesinde ekonomik sorunlarla baş etmeye çalışan yerel tarım üreticilerinin durumlarını da iyileştirdi. Ortaya çıkarılan gizli pazarlık ve ilişkileri diğer kamu politikası alanlarını da etkiledi. Hükümet daha şeffaf bir yönetim anlayışını benimsedi ve daha sonrasında kurulacak olan güneş enerji tesisi için kamu arazisi tahsisi mümkün oldu.

Bu güneş tarlaları hem civardaki seralardaki tarım üretimine destek oldu hem de işsiz adallara bir gelir imkânı sunmuş oldu. Tabii ki bu süreç enerji ve tarım sektörünün oligarkları ve uluslararası şirketleri tarafından sekteye uğratılmaya çalışılsa da hem enerji hem ekonomi hem de gıda alanında önemli kazanımların gerçekleştiği inkâr edilemez.

<http://www.energy-democracy.net/?p=1144>

EWS ENERJİ KOOPERATİFİ, SCHÖNAU-ALMANYA

1986'da yaşanan Çernobil Nükleer felaketinin ardından küçük bir Alman kenti olan Schönau'daki bir grup yurttaş "Nükleersiz Bir Gelecek İçin Ebeveynler" inisiyatifini kurar. Nükleer enerjiye ihtiyaç duyulmaması için enerji tasarrufu yollarını anlatırlar, eğitimler verirler. Sonrasında da küçük bir şirket kurarak ekolojik enerji üretimine girişirler; atıl durumdaki küçük hidroelektrik tesislerini tekrar işletmeye başlarlar, güneş enerjisine yatırım yapmaya niyetli kişilere destek sunarlar.

986'DA YAŞANAN ÇERNOBİL NÜKLEER FELAKETİNİN ARDINDAN KÜÇÜK BİR ALMAN KENTİ OLAN SCHÖNAU'DAKİ BİR GRUP YURTTAŞ "NÜKLEERSİZ BİR GELECEK İÇİN EBEVEYNLER" İNİSİYATİFİNİ KURAR.

Bölgenin başlıca enerji üreticisi olan KWR'den de daha çevreci enerji yatırımları ve enerji tasarrufunu teşvik edici tarifeler talep ederler. Şirket bunların hiçbirine yanaşmadığı gibi sözleşmesinin 20 yıl daha uzatılması için teklifte bulunur. Yurttaş topluluğu da aynı miktarı sözleşmenin uzatılmaması için önerdiyse de belediye meclisi şirketin teklifini kabul etme eğilimindedir. Fakat yurttaşlar 1991 yılında bir referandum kararı aldırılmayı başararak ve bu oylamayı kazanarak sözleşmenin uzatılmasına engel olurlar ve enerji üretim hakkının kendilerine geçmesini sağlarlar.

1994 yılında 650 ortaklı şirket, Elektrizitätswerke Schönau GmbH (EWS) kurulur fakat bir yıl sonra önceki enerji şirketi bir referandum daha düzenlenmesini sağlar. Kiran kırana geçen bir çekişme sonrası EWS referandumu kazanır çünkü artık ülke çapında nükleer karşıtı hareketin sembolüne dönüşmüştür.

Fakat ihaleyi kazanmak süreci bitirmez. Enerji tesisi için firma tahmin edilenin çok ötesinde 8,7 milyon mark talep eder. Başta bulunması imkansız gibi görünen meblağ, ülkenin önde gelen reklam ajanslarının bile destek verdiği bir bağış kampanyası ile birkaç ayda toplanmış olur.

Böylece EWS yenilenebilir enerjiyi ve çevre dostu politikaları savunan, demokratik yönetim için bir model olarak Almanya çapında 185 binden fazla kişinin enerji ihtiyacını karşılayan bir kooperatif olur.

<https://www.ews-schoenau.de/>

SOM ENERJİ KOOPERATİFİ, GIRONA-İSPANYA

Som Enerji Kooperatifi 2011 yılında Katalunya'nın ilk yenilenebilir enerji kooperatifi olarak kuruldu. Amacı hidroelektrik, güneş, biokütle ve rüzgar gücü kullanarak çevreci bir enerji tedarik imkanı sunmaktır. Lleida'daki bir sınai tesisine kurulan 100 kW'lık ilk enerji üretim tesisi 2012 nisanında güneş enerjisi üretmeye başlamıştı. Kooperatifin yaklaşık 5000 üyesi 11 milyon euroluk bir yatırım hacmini mümkün kılarak kooperatifin arz ettiği enerjinin onda birini kendisinin üretmesini sağlıyor. Geri kalan kısım da sertifikalı yeşil enerji üreticilerinden geliyor.

Bugün için Som 60 binden fazla üyesi ile 100 binden fazla enerji sözleşmesinin tarafı olarak yılda 13,56 GWh enerji üretiyor. Bu üretim 300'den fazla belediyeye de arz ediliyor. Kooperatifin üyesi olmak için 100€luk bir depozit yatırılması gerekiyor. Üyelikten ayrılırken bu ücret geri alınabiliyor. Her üye beş başka kişinin de kooperatiften enerji temin etmesini sağlayabiliyor. Ayrıca nüfusu 500'den az köylerin sakinleri de depozit ödemedi enerji tedarik sözleşmesi imzalayabiliyor.

<https://www.somenergia.coop/es/welcome-to-som-energia/>

**ÇOK SAYIDA GÜNEŞ KOOPERATİFİ
SAYESİNDE 214 SAHADA 85 PROJE
TASARLANDI, 33 PROJENİN
TESİSİNE BAŞLANDI.**

TOPLULUK GÜNEŞ TARLALARI, MİNNESOTA-ABD

Minnesota Eyaleti 2013 yılında yenilenebilir enerji kullanmak istedikleri halde konutları kiracı olarak kullananlar veya güneş enerji sistemine uygun olmayan binalarda oturanlara yani kendi güneş enerji sistemlerini tesis edemeyenlere yönelik olarak "Topluluk Güneş Tarlaları" programını uygulamaya koydu. Bu sayede kurulan çok sayıda güneş kooperatifi sayesinde 214 sahada 85 proje tasarlandı, 33 projenin tesisine başlandı.

www.cleanenergyresourceteams.org/solargardens/toolkit

YÖNETİŞİM

Mevcut sorunların karmaşıklaşması ile kamu kurumlarının kaynaklarının yetersizliği alışıldık yapı ve işleyişlerin yetersiz kalmasına yol açtı. Etkili ve sürdürülebilir politikalar üretmenin yolu dolayısıyla toplumun farklı kesimlerini planlama, karar ve uygulama aşamalarına katmayı elzem kıldı. Bu bölümde bu ortaklıklara örnek olabilecek deneyimleri ele alıyoruz.

LEUVEN 2030, LEUVEN-BELÇİKA

2010 yılında Leuven Belediyesi kentini tamamıyla iklim dostu kılmak üzere resmi bir taahhüt verdi. Bunun için bir yıl boyunca kentin karbon emisyon hesaplamaları yapılarak bunların referans değerler olmasına karar verildi. Bu değerlerin sıfırlanması yani kentin karbon emisyonunun nötralize edilmesi için muhtemel senaryolara dair bilimsel bir rapor da aynı yıl yayınlandı. 2013 yılında aralarında kent sakinleri, şirketler, akademik kurumlar, kamu kurumlarının olduğu 60 kurucu üye İklim Dostu Leuven 2030 (Leuven Climate Neutral 2030) derneğini kurdu. Dernek, böylesi iddialı bir hedefin gerçekleşmesi için zaruri olan çeşitlilik ve kapsayıcılığı temsil etme ayrıcalığını taşıyor. 2016 yılında üye sayısı 500'e çıkmış olan oluşum, Leuven 2030 ismi ile çalışmalarına devam etme kararı aldı. 2018 yılında 60 yerel uzmanın ortak çalışması ile Leuven'in tam olarak iklim dostu olabilmesi için gerekli yol haritası çizildi. Bu kapsamlı çalışma enerji, kentsel ulaşım, tüketim, yönetim, finans ve denetim gibi kent yaşamı ve yönetimin her alanına dair gerekli politikaların yönünü tayin etmiş oldu. Bu amaçlara yönelik olarak oluşum aşağıdaki faaliyetleri sürdürmekte:

- » Kendi karbon ayak izimizi hesaplamak ve kendi iklim eylem planımızı hazırlamak için gerekli yöntemleri sunuyor;
- » Ortaklarıyla beraber pilot projeler geliştirip, iklim

- dostu bir geleceğe yönelik deneyler yapıyor;
- » İklim hikayesinde farklı aktörlerin yer alabileceği oluşumlar geliştiriyor;
- » Leuven 2030 bünyesinde ve dışındaki sürdürülebilir girişimleri daha görünür kılıyor;
- » İnsanların sürdürülebilirlik ilkesini hayata geçirmeye başlaması için ilham verici hikayeler ve kıymetli çözümler sunuyor;
- » Leuven iklim hedeflerine ulaşılmasında rolü ve sorumluluğu olan aktörlere hitap ediyor;
- » Leuven kentinin CO₂ emisyon oranlarının takibini yapıyor;
- » Konu hakkındaki kamuoyu ilgi ve tartışmalarının canlı kalmasını sağlıyor.

Bunlar haricinde Leuven 2030 benzer ama farklı alanlardaki projelere de ilham vermiş gibi görünüyor. Örneğin L.E.U.V.E.N. (Lowering Energy Use Via an Extraordinary Network- Sıradışı Bir Ağ Yoluyla Enerji Kullanımını Azaltmak) adlı ortaklık huzurevi, okul ve şirket olarak kamu binalarının enerji verimliliğini arttırarak yılda 7,000 ton CO2 emisyonuna engel olmak için 40 milyon euroluk bir yatırıma girişmiş.

Benzer şekilde Straten Vol Leuven (Leuven'in Kalabalık Sokakları) girişimi de kamusal alanları tekrar kazanmak adına yayaların, bisikletlilerin ve mahalle sakinlerinin buraları daha etkin bir şekilde kullanabileceği tasarımlar geliştiriyor. Bu amaçla örneğin 2016'da kabul edilen yeni trafik planının kentin bazı alanlarının araç dolaşımına kapatılmasını sağladı. Böylece araçlardan kaynaklanan karbon emisyonunu azaltılmış oldu.

MÜŞTEREK BARSELONA, İSPANYA

Haziran 2014'de bir grup Barselona sakini kentlerinde artan eşitsizliklere güvencesizliklere, hakların gaspına, kamusal olanların satışına ve kolektif bir projenin

eksikliğine itiraz etmek ve Barcelona'yı "geri almak" üzere yola çıktı. Hakim ve adaletsiz sistemin yerine kent hakkını hayata geçiren bir yönetim anlayışını savunuyorlardı. Bu amaçla tamamen katılımcı bir süreç sonunda yeni yönetim anlayışının temeli olacak dört ana ilke belirlendi:

- » Temel hakların ve insanca bir yaşamın güvence altına alındığı;
- » Toplumsal ve ekolojik olarak adil bir ekonominin işletildiği;
- » Kamu kurumlarının demokratik bir işleyişe kavuşturulduğu;
- » Yurttaşlara etik bir taahhütte bulunan bir kent.

Otuz bin kişinin katılım onayladığı bu çerçeve ekonomik spekülasyonu ortadan kaldırmayı, konuta erişimi kolaylaştırmayı, turizme yönelik bağımlılığı zayıflatmayı ve kamu borçlarının kapatılmasını hedefliyordu. Bu programın temsilciliğini yapacak adaylar belirlendi ve kitlesel fonlama ile oluşturulan bir bütçe ile seçim kampanyasına girildi.

Seçimleri kazanan Müşterek Barcelona vaatlerini gerçekleştirmeye başladı. Su idaresinin tekrar kamulaştırılması sağcı siyasetçilerin yoğun muhalefetine rağmen başarıldı. Enerji politikalarındaki

dönüşüm görece daha kolay oldu. Belediye kendi enerji şirketini kurup kendi ihtiyacını kendisi karşılamaya hatta kent sakinlerine satmaya başladı. Kamusal binaların çatılarına güneş panelleri yerleştirilerek kendi kendine yeten bir enerji politikası yürürlüğe koyuldu.

Barınma alanında da önemli icraatlar gerçekleştirildi. Turistlere kiralanan konut sayısına sınır getirildi, konutlarını boş tutan evsahipleri cezalandırıldı, belediye binalarının sosyal konuta dönüştürülmesine girildi ve belediye arsaları üzerinde konut kooperatifleri kurulmasının önü açıldı.

<https://barcelonaencomu.cat/>

KAMUSAL BİNALARIN ÇATILARINA GÜNEŞ PANELLERİ YERLEŞTİRİLEREK KENDİ KENDİNE YETEN BİR ENERJİ POLİTİKASI YÜRÜRLÜĞE KOYULDU.

RICHMOND İLERİCİ İTTİFAKI, ABD

2Richmond İlerici İttifakı (The Richmond Progressive Alliance (RPA)) yerel seçimlere yönelik bir yurttaş inisiyatifi olarak kurulup, kendi adayları ile kent yönetiminde söz sahibi olmayı başarmış bir topluluk. Chevron gibi bir petrol devinin yarattığı çevre kirliliğine itiraz edip kente ödediği vergilerde büyük bir artış sağlayabilen, yüksek kiralar, silahlı suç şebekeleri, çete şiddeti ve seçmen ilgisizliği ile mücadeleye girişen, asgari ücreti yükselten, kira artışlarını denetim altına alan bir hareket.

Tüm bunlar üyelik sistemiyle işleyen bir örgütlenme, mahalle topluluklarından oluşan bir koalisyon ve taban eğitimi ve hareketliliğinin koordinasyonundan oluşan hibrid bir yapı ile mümkün olabildi. Emek, göçmen hakları, çevre adaleti, kira, polisin hesap/verebilirliği, adil vergiler, halk sağlığı ve çevre koruma gibi konular üzerinde çalışan oluşum, bu çabaların sonucunda kent meclisinde rahat bir çoğunluğa kavuştu. Yönetimin tüm faaliyetlerinin de yakından izlenmesi ve denetlenmesi sayesinde koalisyonun etkisi seçimlerin ötesinde de hissedilebildi.

<https://www.richmondprogressivealliance.net/about>

KENTSEL GÖZLEMEVLERİ

Kentsel politikaları belirlerken ihtiyaç duyulan güncel, güvenilir ve yerel verileri bulmak her zaman mümkün olmuyor. Bu tür veriler eksik olabileceği gibi farklı kurumların elinde dağınık bir şekilde bulunabiliyor ve bu kurumlar verileri her zaman paylaşmaya hazır ve istekli olamıyorlar. Böylesi verileri toplamak, derlemek ve değerlendirmek amacıyla kentsel gözlemevleri kurulmuş durumda. Örneğin Hindistan'da kurulmuş bu merkezler ulusal düzeyde de birbirleri ile ilişkilendirilerek hem şehirler arasındaki işbirliği zemininin inşasına hem de ülke geneline dair verilerin oluşturulmasına izin veriyor.³

Gözlemevleri, ulaşım, sağlık, çevre, su, finans gibi alanlarda güncel ve güvenilir bilgi sağlayacak ve değerlendirmeyi mümkün kılacak göstergeler

geliştirerek bu alanlarda izlenecek stratejilerin ve uygulanacak politikaların geliştirilmesini mümkün kılar. Klasik bilimsel ya da bürokratik veri toplama ve değerlendirme yöntemlerinin aksine gözlemevleri hükümet, yurttaşlar, akademi ve özel sektör arasındaki işbirliği üzerinden işler

<https://www.canindia.com/india-urban-observatory-launched/>

'MAHALLEMİ SEVİYORUM' KENTSEL DÖNÜŞÜM PROGRAMI ('QUIERO Mİ BARRIO'), ŞİLİ

Şili'nin uzun yıllardır süren konut açığına çare olarak Konut ve Kentsel Planlama Bakanlığı 1990-2005 yılları arasında iki milyon eve yönelik kentsel dönüşüm desteği sağlamıştı. Fakat bu programın sebep olduğu sosyal dışlanma ve yaftalama sorunları görmezden gelinmişti. Bunları gündemine alan hükümet kentsel dönüşümü mahalle sakinleri, onların örgütleri ve belediyeler arasında bir işbirliği olarak gören "Mahalleme Seviyorum" programını başlattı. Program mahalle kimliğini, müşterekliğini güçlendirerek o çevrenin fiziksel durumunu geliştirmeyi hedefliyor. İki ila dört yıl süren ve üç aşamadan oluşan programa ülke genelinden seçilen ve Şili nüfusunun yüzde üçünü barındıran 200 mahalle katıldı.

Programın ilk aşamasında mahalle sakinlerinden ve derneklerinden müteşekkil Mahalle Gelişim Meclisleri kuruldu. Bu meclisler mahallenin ortak vizyonu, öncelikleri ve hedeflerinin ele alınacağı meclalar olarak işlev gördü. Bu müzakerelerde varılan sonuçlar yapılacaklara dair toplu bir taahhütname olarak Mahalle Akitleri şeklinde tescillendi.

İkinci aşamada Meclisler uygulamaların belirlenen yöntem ve amaçlara uygun olarak hayata geçirilip geçirilmediğini izledi. Son aşamada da projeler değerlendirilip(,) müstakbel riskler belirlendi, belediyelerle uzun vadeli ilişkiye dayanacak işbirliği zeminleri yaratıldı.

<https://quieromibarrío.cl/>

<https://participedia.net/case/988>

³ <http://www.100resilientcities.org/wp-content/uploads/2019/07/100RC-Report-Capstone-PDF.pdf>

BARINMA

HUMANİTAS: YAŞLILARA BAKIM VE ÜNİVERSİTE YURDU, DEVENTER-HOLLANDA

Bu uygulamanın özünde, üniversite öğrencilerinin şehir merkezindeki evlerin pahalılığı nedeniyle onlara ulaşamamasının, öte yandan da izole bir biçimde yaşayan yaşlı insanların zihinsel ve fiziksel kapasitelerini gün be gün yitirmeleri nedeniyle bakıma ihtiyaç duyduklarının tespiti yatıyor. Humanitas Emeklilik Köyü, bu iki olguyu birleştirmenin yollarını arayarak bir yaşam alanı oluşturmuş. Burada öğrencilere konaklama imkanı sunulurken, karşılığında, onların da ayda 30 saatlerini köyde kalan yaşlı insanlara yardım etmeye ayırmaları gerekiyor. Gönüllü bir karşılıklılık olarak kurgulanan modelde öğrenciler kira vermeksizin barınma imkanına kavuşurken, yaşlılar da genç insanlarla vakit geçiriyor, bunun sonucunda çeşitli beceriler ediniyor (bilgisayar kullanma, e-mail atmayı öğrenme gibi).

<https://www.citylab.com/equity/2015/10/the-nursing-home-thats-also-a-dorm/408424/>

COABODE: YALNIZ ANNELER İÇİN EV PAYLAŞIMI EŞLEŞMESİ, ABD

Pek çok yalnız anne iyi bir barınmaya sahip olabilmek ve bir yandan da çocuklarını tek başlarına iyi bir şekilde yetiştirebilmek için dur durak bilmeden çalışmaktadır. ABD’de yalnız ebeveynlerin %40’ının düşük ücretli işlerde çalıştığı dikkate alınır, uzun saatler boyunca çalışması gereken yalnız annelerin vahim bir yoksulluk düzeyinde hayatta kalmaya çalıştıkları görülür. Bu koşullarda, her/şeye tek başına göğüs germek yerine evin maddi ve fiziki yüklerini paylaşmak hayatı herkes için çok daha kolay taşınabilir bir hale getirecektir. Ev paylaşımı ile anneler yiyecekleri ve çocuk bakımını paylaşırlar; böylece maddi anlamda kazançlı çıktıkları gibi daha fazla zamanları olur ve karşılıklı yardımlaşma ile daha güçlü olurlar. Üyeliğin ücretsiz olduğu bu yapı

ABD’nin pek çok büyük şehrinde çok sayıda üyeye sahip.

<http://www.coabode.org/>

ABD’DE YALNIZ EBEVEYNLERİN %40’ININ DÜŞÜK ÜCRETLİ İŞLERDE ÇALIŞTIĞI DİKKATE ALINIRSA, UZUN SAATLER BOYUNCA ÇALIŞMASI GEREKEN YALNIZ ANNELERİN VAHİM BİR YOKSULLUK DÜZEYİNDE HAYATTA KALMAYA ÇALIŞTIKLARI GÖRÜLÜR.

TEKNOLOJİ

Özellikle bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ortak planlama, karar alma ve yönetim süreçlerini yürütmeyi çok daha kolay ve ekonomik kılmış durumda. Fakat bu imkanlar bir yandan da ciddi bir veri güvenliği riski ve yeni tür tekelleşmelere yol açıyor. Çalışmanın bu kısmında söz konusu gelişmelere bağlı bu imkanlar ve risklere yönelik deneyimleri ele alıyoruz.

JUEGOS DEL COMÚN/ARSGAMES-AÇIK VERİLERİN OYUNLAŞTIRILMASI, BARCELONA-İSPANYA

Açık veri sistemleri şeffaflık, demokratikleşme ve bilgiye aracsız erişim için köşetaşı konumundadır, ancak son 15 yılda talep o kadar yüksek ki aynı zamanda hızla bir ticari metaya dönüşmekte. Juegos del Común, Barcelona'da kurulmuş heyecan verici bir dijital ortaklaşma platformu; oyun dinamiklerini kullanarak açık veri sistemlerinin metalaşması eğilimine karşı koymaya ve açık veriler üzerinden yurttaşların güçlendirilmesini sağlamaya çalışıyor. Çalışma tarzı, belli bir uzmanlık bilgisi olmaksızın anlaması ve uygulaması pek de kolay olmayan açık veri sistemlerinin oyunlaştırılması sayesinde herkes için erişilebilir hale gelmesi şeklinde.

<https://juegosdelcomun.arsgames.net/>

SIYASİ ÇEKİŞMELER NEDENİYLE BİR SİSTEM OLUŞTURAMAYAN KENTLER BİR YANA, ÇOĞU KENT İÇİN ASIL MESELE HAVA KİRLİLİĞİNİN BOYUTUNU GERÇEK ZAMANLI OLARAK İZLEMeye İMKAN VEREN, GÜVENİLİR VE ŞEFFAF VERİNİN EKSİKLİĞİDİR.

İNSANİ EKOSİSTEM İLİŞKİLERİ, BOLOGNA-İTALYA

Sosyal medya ağları da devletlerin istihbarat teşkilatları da muazzam büyüklükte veri bankalarına sahiptir; şirketler bunu hedef odaklı reklam üretebilmek için kullanırken devletler açısından amaç ulusal güvenliği korumaktır. Ancak her ikisi de şeffaflıktan tamamen uzak olduğu için kullanıcılar kendileri hakkında toplanan bilgilerden habersizdir.

Bologna kentince desteklenen Human Ecosystem Relazioni projesi, sosyal medyadan elde edilen kamusal bilgileri kullanarak kent sakinlerinin yaşadıkları yerde belli bir zaman ve mekanda nelere önem verdiği ve neler hissettiğini anlamayı amaçlıyor. İnsan Ekosistemleri Platformu, şirketlerin mülkiyetindeki sosyal medya platformlarındaki verileri kent yöneticileri, araştırmacılar ve topluluğun kendisi tarafından kullanılabilir açık verilere dönüştürüyor. Kent altyapısına dair kullanıcı gözlemleri ile bunların geliştirilmesi elde edilebilecek somut çıktılardan sadece biri. İnsan Ekosistemleri aynı zamanda Brezilya'nın São Paulo, Brazil ve ABD'nin New Haven kentlerinde uygulanıyor.

www.he-r.it

AKILLI YURTTAŞ ARAÇ SETİ, BARCELONA-İSPANYA

Hava kirliliği dünyadaki pek çok şehir için birincil halk sağlığı sorunudur. Siyasi çekişmeler nedeniyle bir sistem oluşturamayan kentler bir yana, çoğu kent için asıl mesele hava kirliliğinin boyutunu gerçek zamanlı olarak izlemeye imkan veren, güvenilir ve şeffaf verinin eksikliğidir. FabLab Barcelona tam da bu noktada harekete geçerek teknoloji uzmanları

ile sade vatandaşları bir/araya getirdi ve “Smart Citizen Toolkit”i oluşturdu. Akıllı Vatandaşın Alet Çantası’nda yaşadıkları yerdeki çevresel koşullara dair ölçümler yapabilen bir dizi sensör ve bir de veri izleme aleti bulunuyor. Bu alet çantasını kullanarak vatandaşlar sıcaklık, nem, karbon monoksit ve nitrojen dioksit seviyelerini ölçüyor, bu veriler otomatik olarak çevrimiçi bir platforma aktarılıyor ve yerel çevre verileri seti halinde herkesin kullanımına açık bir şekilde kaydediliyor. Barselona’nın ardından Amsterdam ve Manchester da aynı sistemi kullanmaya başladı.

www.smartcitizen.me

ÜCRETSİZ YAZILIM VE AÇIK VERİDEN SORUMLU BAŞKAN YARDIMCILIĞI, GRENOBLE-FRANSA

Farklı toplumsal hareketlerin desteği ile Yeşiller Partisi’nden 2014’te Grenoble Belediye Başkanı seçilen Eric Piolle Hewlett-Packard firmasının eski yöneticilerinden biriydi. Göreve geldikten kısa süre sonra kentin ücretsiz, açık kaynak kodlu yazılımlara yönelmesini ve bunları kullanmasını desteklemek için açık veri ve ücretsiz yazılımdan sorumlu bir başkan yardımcısı atadı. Bu çalışmalar bireylerin ve kurumların bilgi paylaşımını ve özgürleşmesini kolaylaştırmayı ve tasarruf yapabilmelerini amaçlıyordu. 2016 yılında çalışmalar ilk meyvelerini vermeye

başladı. Belediye AGAOE adında ve okulların, eğitim materyallerine internet üzerinden ulaşmasını sağlayan, açık yazılım lisanslı bir program geliştirip, sundu. Bu program diğer kentlerin de kullanımına açık. Böylece kamunun bu alanda gereksiz bir yatırıma girmesine gerek kalmayacağı için kamu kaynaklarından önemli bir tasarruf yapılacağı düşünülüyor.

www.grenoble.fr/122-laurence-comparat.htm

KAMUSAL ALAN

Yurttaşların kendi arasındaki ve yöneticilerle olan ilişkilere yeni işlevler yüklenmesi kamusal alanların da form değiştirmesine yol açıyor. Kolektif girişimlerle çok daha kamusal işlevler kazanan böylesi mekanların birkaçına bu bölümde yer veriyoruz.

STICHTING BILDUNG, AMSTERDAM-HOLLANDA

Amsterdam'da yaratıcı ve toplumsal vesileler için ucuza kiralanabilecek mekanların azlığı gençlerin, yaşlıların ve azınlıkların toplanmasını; kamusal faaliyetler düzenleyebilmesini zora sokuyor. Waterlandpleinbuurt mahallesindeki eski bir Katolik kilisesi Stichting Bildung adlı bir topluluğun üyelerine bir mahalle salonu sağlamış oluyor.

Stichting Bildung dışlanmışından varsılına, eğitimlisinden eğitimsizine tüm kesimler arasında bağlar kurmayı hedefliyor. Projeyi tasarlayıp hayata geçirenler mevcut maddi yardım temelli politikalara farklı ülke ve geçmişlerden gelenlerin birlikte yaşayıp, çalışabileceğini göstererek alternatif bir direniş biçimi yaratıyorlar.

DeKerk olarak adlandırılan kiliseye bir bar ve konser salonunu da içerecek yeni alanlar eklendi. Bu yenileme çalışmasında kullanılan geri dönüştürülmüş ve atık malzemeler sayesinde maliyet asgaride tutulabildi. Gereken maliyet da kişisel tasarruf ve kitlesel fonlamalarla karşılandı. Binanın girişindeki takas dükkanında elbiseler, ayakkabılar, mobilyalar, kitaplar, oyunlar ve oyuncaklar ihtiyaç sahiplerine ücretsiz olarak sunuluyor.

DeKerk ayrıca çok sayıda etkinlik ve organizasyona ev sahipliği yaparak mahallede çok canlı bir kamusal alan oluşturuyor.

<https://transformativecities.org/atlas-of-utopias-2018/atlas-21/>

OKUL BAHÇELERİNDE VAHALAR, PARİS-FRANSA

2003 yazında Paris'te aşırı sıcaklardan 700'den fazla insan hayatını kaybedince asfalt olan ve geçirgen olmayan yüzeylerin yoğunluğunun kentlerdeki sıcaklara ve sellere olan etkisi tartışılmaya başlandı. Bu çalışmalarda Paris'in ilk ve ortaöğretim okul bahçelerinin 70 hektarlık bir alana tekabül ettiği anlaşıldı. Dahası bu alanlar birçok Parisli için aşına yerlerdi; çok azı bunların birinden 200 metreden daha uzakta oturuyordu. Böylelikle okul bahçelerinin toplumsal altyapının çok önemli bir parçası olduğu halde nüfusun çoğunun kullanımına kapalı olduğu anlaşıldı.

Bu tespitten hareketle 2017 eylülünde Paris Direngenlik Stratejisi çerçevesinde kentin 761 okul bahçesini yeşil adalar veya vahalara dönüştürerek buraların kentin serinlemesine ve mahalle dayanışmasına hizmet etmesine karar verildi. Böylece başlanan OASIS (Vaha) Projesi (Openness, Adaptation, Sensitisation, Innovation, and Social Ties / Açıklık, Adaptasyon, Duyarlılaştırma, Yenilik ve Toplumsal Bağlar) ile şu amaçlara ulaşılmak isteniyor:

- » Okul öğrencilerinin ve Parislilerin sağlığına ve iyi olma hallerine destek olmak
- » Daha kırılgan topluluklara daha fazla yeşil ve serin alan sunarak kentsel ısı adası etkisini azaltmak
- » Paris kentini ani su baskınlarından korumak ve sel yönetimini iyileştirmek
- » Kentin politik ve idari kadrolarının karar verme ve yönetim kapasitesini arttırmak
- » Toplumsal etkileşimleri ve kente sahip çıkma hissini geliştirmek

- » Geleneksel yönetim yapılarını adapte etmek suretiyle yeni bir proje tasarlayarak fayda-maliyet sorununu çözmek.
- » Projeye ayrılan 1 milyon euroluk bütçe ile pilot olarak seçilen üç okulda şu çalışmalara başlandı:
- » Asfalt alanları geçirgen yüzeylerle değiştirmek
- » Yeşil alanları genişletmek
- » Sel denetimi için su yönetimini modernize etmek
- » Serinletici havuzlar, fıskiyeler ve diğer donatılar koymak
- » Sel suyu tahliye sistemlerini geliştirmek
- » Doğal ve yapay gölge donatıları yerleştirmek
- » 2050 yılına kadar kentin tüm okullarında yapılması planlanan bu çalışmaların kentin yüzey sıcaklığında %10'luk hava sıcaklığında 1-3 derecelikler düşüşler sağlaması umuluyor.

<https://www.100resilientcities.org/projects/paris-oasis-schoolyards/>

TAMİR KAFELERİ, DÜNYA ÇAPINDA

İnsanlar tüketim alışkanlıklarını değiştirmek ve çöp üretimlerini de azaltmak dünyanın karşısındaki en önemli problemlerden biri. Giysilerden oyuncaklara, bisikletlerden ev aletlerine kadar sayısız eşya sırf onları kullanan insanlar basit tamir bilgisine sahip olmadıkları için daha uzun yıllar kullanılabileceği halde çöpe atılıyor. Tamire ihtiyaç duyan eşyalar ile tamir becerilerine sahip insanları bir/araya getirerek atıkları azaltmak, aynı zamanda da topluluk içi ilişkileri güçlendirmek düşüncesiyle ilk Repair Café 2009 yılında Amsterdam'da Martine Postma tarafından kuruldu. Bu sayede bir yandan eşyalar tamir edilip hayatına devam etti, hem de bozulan eşyaların tamirinin mümkün olduğu ve o kadar zor olmadığı hatta öğrenilebileceği fikri topluluk içerisinde yaygınlaştı. Bunun sonucunda da insanlar hemen yeni bir eşya almak yerine eskisinin tamiri yollarını aramayı öğrendiler.

Bugün dünya çapında 25 ülkede 1000'den fazla Repair Café açılmış durumda; ortalama olarak ayda bir defa buluşan müdavimler tarafından dünya genelinde ayda 18.000 tamir yapılıyor, bu da yılda 200.00 eşyanın çöplük yerine kullanıma yeniden girmesi demek.

<https://repaircafe.org/en/>

RIHTIMDAKİ KÜTÜPHANE, MELBOURNE-AVUSTRALYA

Melbourne Tersanelerinin içindeki Victoria Limanı'nın kıyısında yer alan Rihtim Kütüphanesi Avusturalya'nın en sürdürülebilir kamu binası sayılıyor. Üç katlı yapı çapraz lamine kereste ve geri dönüştürülmüş ahşap kullanılarak sahil topografyasına uygun olarak inşa edilmiş. İçeride pasif havalandırma sisteminin kullanıldığı binanın zemin katı 360 derecelik açıklığı ile dışarıdaki tüm doğal ışığı içeri alabiliyor. Çatısında toplanan yağmur suları 55 bin litrelik bir depoda toplanarak binada tekrar kullanılıyor. Yine çatıdaki 85 kw'lık güneş panelleri sayesinde binanın enerji ihtiyacının yaklaşık üçte biri karşılanıyor. Bu özellikleri ile Kütüphane Avusturalya Yeşil Bina Konseyi'nden 6 yeşil-yıldız almaya hak kazanmış.

Kütüphane geleneksel benzerlerinin sunduğu basılı yayın koleksiyonlarının yanısıra çok zengin bir dijital koleksiyon ve interaktif öğrenme alanları barındırıyor. Çok amaçlı toplantı salonları ve 120 seyirci alabilen bir performans sahnesi ile Docklands civarı için bir kültürel toplum merkezi imkanları sunuyor. Ders çalışma ve okuma salonlarının haricinde kültürel miras nesnelere ve sergilere ev/sahipliği yapabilen mekanlara da sahip. Aynı çatı altında bulunan teknoloji merkezi de kentin ilk maker atölyesini içinde barındırıyor.

EKONOMİK DAYANIŞMA

Uzun süredir dalga dalga devam eden ekonomik sorunlara karşı sosyal politikalar geliştirecek araçların yoksunluğunda yurttaşların kendi aralarındaki dayanışma örüntüleri ve pratiklerinin hızla yayıldığına şahit oluyoruz. Bu deneyimlerin birçoğu yurttaşların girişimleri ile kendi aralarında tesis ettikleri pratiklerden oluşuyor. Karşılıklı dayanışmayı mümkün kılan, aracıları ortadan kaldıran, emeğe ve çevreye duyarlı ilişkiler aracılığıyla mevcut ekonomik ve sosyal sorunlara yönelik çareler üretiliyor. Buna dair sayısız örnek içinden birkaçını bu bölümde ele alıyoruz.

GALATSİ KOMİSYONCULARA HAYIR KOOPERATİFİ, ATİNA-YUNANİSTAN

Atina Galatsi’de kurulmuş olan Komisyonculara Hayır Kooperatifi piyasadaki aracıları aradan çıkararak üreticileri ile tüketicileri bir/araya getirmek ve böylece yüksek kaliteli, yerelde üretilmiş ve maddi anlamda erişilebilir yiyecek sağlamak amacıyla kurulmuş bir kooperatif. Kaliteli gıdayı süpermarketlerden %30 daha ucuza satmasına rağmen kooperatif küçük bir kâr payı da elde edebilmiş. Bugün Galatsi’de yaşayan ailelerin %20’si kooperatif çalışmalarından faydalanmış ve böylece aile bütçesinde ciddi tasarruf sağlamış durumda. Dahası, üreticiler satışlarının %2’sini kooperatife bağışlıyor ve bu meblağ maddi açıdan sıkıntı yaşayan yaklaşık 80 ailenin temel gıda ihtiyaçlarını kooperatif vasıtasıyla sağlanmasında kullanılıyor.

<https://transformativecities.org/atlas-of-utopias/atlas-53/>

PLATFORM KOOPERATİFLERİ, DÜNYA ÇAPINDA

Platform kooperatifleri klasik kooperatifler gibi müşterek mülkiyet ve demokratik yönetim ilkelerine dayanan ama fiziki biraradalık gerektirmeden bir web sayfası, mobil uygulama ya da protokol aracılığı ile hizmet ve eşyaların alışverişini kolaylaştıran

dijital platformlardır. Son zamanlarda tüm dünyada faaliyet gösteren Uber ve Airbnb gibi çok bilindik şirketlerin işleyiş mantığını kullanıcılar ama bunu bir şirket sahibinin adına değil ürünlerini ve hizmetlerini sunanların yararına yaparlar. Aracı kişi ve kuruluşların gördüğü işlevi bu platforma taşırlar.

Dünya çapında birçok örneği bulunan bu platformlar konuttan (fairbnb), e-ticarete (fairmondo), ulaşımdan (Green Taxi) küçük işlere (loconomics, up&go) hatta sağlığa (midata) ve sanatsal üretime (stocksy) birçok alanda üreticilerin ve hizmet sunucuların müşteri ile buluşmasını sağlıyor. Sahipliğin interneti denilen bu ilişkiler sayesinde büyük yatırımlara gerek duymadan dolayısıyla büyük sermaye sahiplerinin yatırımlarına başvurmak zorunda olmadan ekonomik bir faaliyet yürütülmesi mümkün oluyor.

- » Platform Kooperatifçiliği Konsorsiyumu: platform.coop
- » Sahipliğin İnterneti (The Internet of Ownership): ioo.coop

ATİNA ZAMAN BANKASI, YUNANİSTAN

Atina Zaman Bankası 2011 Mayıs’ında, binlerce insan Syntagma Meydanı’nda protesto yapmaktayken doğdu. Fikir, günümüz toplumlarındaki yabancılaşma ve bireyselleşmeye karşı başka türlü bir dayanışmanın yaratılması gerektiği düşüncesinden ve herkesin başkasına sunacak bir becerisi vardır kabulünden doğmuş. Zaman Bankası, kendi değişim birimi “Zaman” aracılığıyla hizmet ve bilgi değiş-tokuşu yapmayı sağlayan bir değişim ağı. Hizmetin niteliği ne olursa olsun, zaman birimi üzerinden eşitleniyor. Bu sayede örneğin bir saatlik gitar dersi ile bir saatlik ev temizliği, bir saatlik bebek bakımı ile bir saatlik doktor muayenesi değiş-tokuş edilebiliyor. Meseleye zaman üzerinden bakmaya başlayınca herkesin sunabileceği bir hizmetin ve aynı zamanda da herkesin kendi hayatını iyileştirmek için edinmek istediği bir becerinin

veya almak istediği bir hizmetin olduğu ortaya çıkıyor. Zamanın aslında bu tür bir karşılıklık için mükemmel bir birim olduğu da...

Zaman Bankası'nın hayata geçirilmesinde ilk adım bir web sitesi kurulması olmuş. Fikrin ortaya atıldığı Mayıs ayından altı ay sonra Ekim 2011'de web sitesi işler hale gelmiş. Ardından insanları hem karar alma sürecine hem de işleyişe katmak için sayısız toplantılar yapılarak model geliştirilmiş. 1800 üyesi bulunan bu yapının mevcut gündeminde hem daha fazla sayıda insanı ağa dahil etmek hem de doktorlar, avukatlar gibi meslek gruplarının ilgisini çekmek var.

<https://atx.timebanks.org/>

<http://athenstimeexchange.blogspot.com/>

YEREL PARA BİRİMLERİ

Yerel para, topluluk parası ya da tamamlayıcı para olarak tarif edilen paraların mazisi epey eskiye gitse de 1980'lerden bu yana tüm dünyada özellikle de Avrupa'da yeniden ilgi görüyor, tedavüle giriyor. ABD'de Berkshire bunun ilk örneklerinden sayılırken, Almanya'da Chiemgauer 8 yılda 600 işletmenin, 3000 kullanıcının yılda 5 milyon euroluk alışveriş yaptığı bir para oldu. İngiltere'de de Totnes, Lake District, Brixton ve Stroud'da benzer para birimleri kullanılmaya başlandı.

Bu paralar bir alışveriş aracı olmanın ötesinde bir ilişki biçimini temsil ediyor. Uluslararası şirketler ve finans kuruluşlarının hakimiyetine karşı ekonomik, toplumsal ve çevreci bir yaklaşıma tekabül ediyor zira yerel değerlerin gelişmesini ve topluluk içindeki ticaretin kolaylaşmasını amaçlıyor. Böylelikle yerel kaynakların ulusal ve ulusüstü ölçeklere kayması engellenmiş oluyor. Bunu mümkün kılmak için gelişen güven ve yerel ilişkiler sosyal ve ekonomik olarak dışlanmış kesimlerin de yerel topluluğa katılımını mümkün kılıyor. Kaynakların yerel ticaret içinde dolaşımı ile yaratılan çarpan etkisi de daha sürdürülebilir işletme ve kalkınma modellerini mümkün kılıyor. Yerel ticaretin canlanması ile artan yerel tüketim alışkanlıkları o topluluğun karbon ayak izinin azalmasını sağlıyor.

ULUSLARARASI ŞİRKETLER VE FİNANS KURULUŞLARININ HAKİMİYETİNE KARŞI EKONOMİK, TOPLUMSAL VE ÇEVRECİ BİR YAKLAŞIMA TEKABÜL EDİYOR ZİRA YEREL DEĞERLERİN GELİŞMESİNİ VE TOPLULUK İÇİNDEKİ TİCARETİN KOLAYLAŞMASINI AMAÇLIYOR.

ORTAK MUTFAK, PORTLAND, OREGON-ABD

Mutfak malzemeleri hem çok pahalıdır hem de dolapta çok yer kaplar, özellikle büyük şehirlerdeki küçük evlerde bu durum ciddi bir sorundur. Ancak sağlıklı beslenmeye yönelik ilgi giderek büyüyor ve daha fazla insan farklı mutfak ekipmanları almaya yöneliyor. 2012'de Oregon'da kurulan Kitchen Share [Mutfak Paylaşımı], evsel kullanım için ekipman ödünç almaya imkân veren bir tür alet-edevat kitaplığı. Bu sayede topluluk üyeleri çok geniş yelpazede mutfak aletlerini ödünç alabiliyor, bunların arasında kurutma makineleri, mikserler, meyve suyu sıkacakları gibi nispeten hacimli olanlar da var.

Üyeler 400'den fazla alet arasından ödünç almak istediklerini düşük maliyetli kütüphane ödünç verme yazılımı myTurn aracılığıyla talep ediyorlar. Mutfak malzemeleri ödünç vermenin dışında Kitchen Share pek çok atölye ve beceri paylaşımı etkinliği düzenliyor, yemek tarifleri paylaşıyor ve websitesinde çok sayıda faydalı bilgiye "Kaynaklar" kısmında yer veriyor. Kitchen Share sayesinde insanlar fazla masraftan kaçınabiliyor, komşularından yeni beceriler öğreniyor ve ekolojik ayakizlerini azaltıyorlar. Topluluğa giriş için tek seferlik ufak bir ödenek istense de bu zorunlu değil, sadece yeni aletler alabilmek için ödenek yaratma amacıyla talep ediliyor.

www.kitchenshare.org

BANCO PALMAS, PALMEIRA-BREZİLYA

Palmeira bölgesi, 1970lerde sahilten sürülerek iç kesimlere, 2,5 milyonluk Fortaleza kenti yakınlarına yerleşmek zorunda bırakılan balıkçı ailelerinden oluşan yoksul bir yerleşim yeridir. Mesleklerini yapamadıkları için asgari geçim düzeyine ulaşamayan bu aileler için yerel idareler de sosyal desteklerde bulunmamaktaydı. Tüm bölgeye hakim olan yoksullukla mücadele edebilmek için 1989 yılında bir Fransız kurumundan gelen hibe ile topluluk üyelerinden bir bölümü Banco Palmas'ı kurdular. Bu, o bölgedeki işsizlikle (ve) mücadele etmek ve yerel harcama düzeyini yükseltmek için öngörülmuş bir topluluk kalkınma bankası. Kurucularının yerel bankalarla kurdukları sıkı bağlantılar sayesinde banka hızla harekete geçti ve ilk iş olarak da "palmás" adı verilen bir yerel para birimi geliştirdi. Palmas, Brezilya realinin yerel bir tamamlayıcısı olarak düşünüldü ve yerel aidiyetten duyulan onurun yükselmesine katkıda bulunmak amacıyla da yerel sanatçılar tarafından tasarlandı. Bu para birimi bölgede halen yaygın olarak kullanılmaktadır ve yüzlerce yerel işyerinin onu kullanmayı kabul etmesi sayesinde de yerel kalkınmaya büyük katkısı vardır.

Banco Palmas'ın yerel kalkınmaya bir diğer etkisi de başka türlü hiçbir finansman alamayacak olan

küçük girişimcilere mikrokredi vermesi. Hatta bu girişimcilikle de sınırlandırılmamış; kişisel tüketim veya ev tadilatı gibi nedenlerle de bu kredi talep edilebiliyor. Banco Palmas deneyimi bütün dünyaya bir topluluk ne kadar yoksul olursa olsun yerel kalkınmanın mümkün olabileceğini gösteren muazzam bir deneyim. Palmas para birimi bugün bazı haneler için tek para birimi konumunda; Brezilya Merkez Bankası da ona destek oluyor ve ayrıca da dünyada 66 farklı topluluk tarafından kendi yerel bankalarında para birimi olarak kullanılıyor. Hepsinden önemlisi, Banco Palmas sayesinde ekonominin yeniden canlanması ile bölgedeki suç oranı da düştü, genel hayat kalitesi yükseldi.

www.institutobancopalmas.org

https://en.wikipedia.org/wiki/Banco_Palmas

REGIONALWERT AG, FREIBURG-ALMANYA

Sürdürülebilir yerel gıda üretiminde değişiklikler yapmak geri dönüşü sınırlı, uzun vadeli yatırımlar gerektirir. Gıda ürünlerinin dağıtımı da başlı başına bir zorluk teşkil eder çünkü ana müşteriler çok büyük miktarlarda talepte bulunurken toplum destekli tarım gibi küçük ölçekli dağıtım yöntemleri uzun zaman ve yoğun emeğe dayanır.

Almanya-Freiburg'da kurulan Regionalwert AG ortaklığı kent sakinlerinin birikimlerini bölgenin sürdürülebilir tarım ve gıda işletmelerinden hisse olarak değerlendirmesini sağlıyor. Böylece bölgenin tüketicileri, gıda işletmeleri ve perakende satıcıları sürdürülebilir gıda üretiminin sorumluluk ve kazançlarını paylaşmış oluyor. Ortaklık destekleyeceği işletmeleri seçerken birtakım toplumsal ve ekolojik kriterlere başvuruyor. Şirketler kendi işletme kararlarını alırken tamamen bağımsız olsalar da bazı işlemler hissedar olarak RWAG'ın onayını gerektiriyor. İşletmelerin raporları sadece mali sonuçları değil elde edilen ekolojik ve sosyal yararları da değerlendiriyor.

2006 yılındaki kuruluşundan sekiz yıl sonra 500 hissedarın 2 milyon eurodan fazla yatırımına aracı olan ağda 2016 yılında altı çiftlik, bir yemekçilik firması, iki gıda üreticisi,

bir toptan beş perakende satıcı, bir şirket danışmanı, bir muhasebe firması ve bir de kar amacı gütmeyen araştırma şirketi yer alıyordu.

http://www.forum-synergies.eu/bdf_fiche-organisme-97_en.html

WIR BANKASI, İSVİÇRE

1929 Büyük buhranı İsviçre’de çok vahim bir nakit sıkıntısı yaratarak işletmelerin ürün ve hizmet alışverişini imkansız hale getirmişti. Bu krize karşı bir grup ilerici düşünür Almanca iktisadi daire kooperatifi anlamına gelen “Wirtschafts-ring-Genossenschaft”ı, ulusal parayı destekleyecek bağımsız sistemi, kurdular. 1934’teki kuruluşundaki amaç KOBİ’lerin birbirlerine yönelik kredi limitlerini arttırmayı sağlamaktı. 1998’de sunduğu mali hizmetleri genişleterek WIR Bankası adını aldı ve elektronik bir para birimi olan WIR Frangını yarattı. Bir İsviçre Frangına eşit değerde olan WIR ile Banka topluluk üyelerine faizsiz krediler ve borçlar verebiliyor. Banka iş ortaklarının diğer topluluk üyeleri ile iş yapmasını teşvik ederek, onları birbirine yakınlaştırıyor. Tüm İsviçre’den 45 bini KOBİ 60 bin üyesi ile WIR Bankası 2010 yılında üyeleri arasında 1,63 milyar İsviçre franklık (1,66 milyar dolar) bir ticaret hacmine ulaşmış durumda.

www.wir.ch/ueber-wir/wer-und-was-ist-wir

NİPPON AKTİF YAŞAM KULÜBÜ, JAPONYA

Japonya’nın bugünkü demografik yapısında 65 yaş üzerindeki nüfusun dörtte birini oluşturuyor. Bu da benzer durumdaki diğer ülkelerde olduğu gibi, aktif nüfus üzerinde ek bir vergi yükü yaratmaksızın bu yaşlı nüfusa bakım hizmetinin nasıl verileceğine dair önemli bir sorun alanı demek. Zaman bankası yaklaşımları 1970lerden beri bu meselenin çözümü için geliştirilmiş yöntemlerdendir. Japonya’da “fureai kippu” olarak bilinen bu yaklaşım uyarınca, yaşlılara yardım eden kişiler zaman kredileri biriktirir ve kendileri yaşlandığı zaman bu kredilerini kullanabilir veya başka bir şehirde yaşayan bir yaşlı akrabalarına armağan edebilir. Bu kredilerin nakit ile desteklenmesi de mümkündür.

Sunulan bakım hizmeti profesyonel bir bakım değildir, bu nedenle de daha ziyade temizlik, bahçe işi veya gündelik hayat arkadaşlığı gibi daha temel hizmetler sağlanmaktadır. Bazı zaman bankaları yerel

hükümetler tarafından veya kısmi hükümet kuruluşları tarafından yönetilir. Büyük bir çoğunluğu Nippon Active Life Club adlı kâr amacı gütmeyen bir ağın yönetimindedir. 2018 başı itibarıyla ülke çapında 124 ofisleri, 18 bin de üyeleri bulunuyor.

www.nalc.jp/English.htm

www.sawayakazaidan.or.jp

EKOLOJİK YAŞAM

İklim krizinin sonuçlarının artık sorunun inkarına imkan bırakmayacak düzeylere gelmiş olması sebebiyle bu konuda yapılacak çalışmaların önemi ve aciliyetini hatırlatmaya bile gerek olduğunu sanmıyoruz. Doğal çevre ile daha uyumlu, kentsel yaşamın sonuçlarının doğa üzerindeki tahribatını azaltmaya dönük denemeler ve deneyimler artmakta. Bu bölümde doğayla olan ilişkiyi dönüştürmeyi amaçlayan ve atık yönetimine özgün katkılar yapan örnekleri ele alıyoruz.

CLOUGHJORDAN EKOKÖYÜ, İRLANDA

Cloughjordan ekoköyü düşük karbonlu topluma geçiş için model teşkil etmekte ve kazanımlarını eğitimler aracılığıyla paylaşmaktadır. 55 adet düşük karbon emisyonlu hanenin bulunduğu ekoköy İrlanda'nın ekolojik ayakizi açısından en düşük değere sahip yerleşim yeri. Köyün sıfır karbon emisyonlu merkezi ısıtma sistemi, bir topluluk çiftliği ve yeşil işletme merkezi bulunuyor. Önündeki en çetin sorun da köyün ekolojik, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğini sağlamak.

Sustainable Projects Ireland CLG, eğitim amaçlı kurulmuş bir dernek statüsünde ancak kooperatif ilkeleriyle çalışıyor. Kurum, üyelerine binalarını kısmen ve tamamen planlama hizmeti veriyor. 2003 yılında Ekolojik Şart'ın hazırlanmasını takip eden yıllarda ekoköy yavaş yavaş planlanarak hayata geçirilmiş, ilk sakinleri ise 2009 yılında yerleşmiş. Nihai hedef 130 ev ve çalışma ünitesi oluşturmak. Kooperatif biçiminde çalışmasının sonucu olarak Sustainable Projects Ireland CLG'de işleyiş hiyerarşik emir-komuta dizgesi içerisinde değil üyeler arasında sorumlulukların paylaşımı yöntemiyle gerçekleştiriliyor. Ekoköy düşük enerji toplumuna geçiş sürecinde en fazla umut vaat eden girişimler arasında gösteriliyor. Sakinlerinin kısaca "The Village" (Köy) dedikleri yerleşim yerinde permakültür tasarımı kullanılarak yeşil binalar, ormanlık alanlar, organik tarımsal üretim, yenilenebilir

enerji ve gıda sağlayan peyzaj bitkilerinin tamamı ile yaşayan topluluk arasında bütüncül bir sistem kurulabilmiş.

<http://www.thevillage.ie/>

LIFE ZARAGOZA NATURAL, ZARAGOZA-İSPANYA

İspanya'nın en büyük yüzölçümüne sahip beldelerinden biri olan Zaragoza'nın bir yandan üç nehrin bir/araya gelmesiyle ormanları ve boğazları, diğer yandan da geniş yarı kurak arazileri ile çok büyük çeşitlilik gösteren bir doğası bulunuyor. Zaragoza Belediyesi, bir yeryüzü mozaïği olarak nitelendirdiği bu doğal zenginliği 2012 yılında yeşil altyapı projesi yaparak değerlendirmeye karar vermiş.

Oldukça karmaşık ve büyük hedefleri olan bu projenin ana amacı Zaragoza'nın, kentsel büyümesi ile çevresel varlıkların korunması arasında kısa ve uzun vadede etkin, entegre ve sürdürülebilir bir bağlantı kurabilmesinin temelini atmak. LIFE Zaragoza Natural projesi ile kent sakinleri doğal değerler ile yakından ilişki kurma ve bu istisnai coğrafyada yaşamının hayatlarını ne kadar zenginleştirdiğine tanık olma şansı buluyorlar, oraya ait olmanın hazzını yaşıyorlar. Ayrıca, Yeşil Altyapı sadece biyoçeşitliliği arttırmakla kalmıyor, pek çok fayda daha sağlıyor: hava ve su kalitesinin artışı, iklim değişikliği ile mücadele, insanların hayat kalitesini ve sağlık göstergelerini iyileştirmek.

LIFE "0 km bahçeleri" projesi Avrupa'da kent çeperlerindeki tarımsal alanlar için bir ağı oluşturulması için başlama vuruşunu yapan proje. Ağa üye kentler arasında Gent, Bruges, Bristol, Freiburg ve Grenoble yer alıyor, ayrıca pek çok İspanyol kenti de ağa büyük ilgi gösteriyor.

https://www.zaragoza.es/contenidos/medioambiente/natural/Guia_LIFE_ingles17.pdf

DAJOPEN ATIK YÖNETİMİ, KİTALE-KENYA

Dajopen Atık Yönetim, pişirim, ısınma ve aydınlanma için temiz enerji ve tarım için gübre eksikliğine çare olmak için ortaya çıkan bir topluluk. Amacı atıktan satılabilecek değerli geri dönüştürülmüş ürünler üreterek yaşam alanlarını iyileştirmek, mahalleleri ve çevreyi temizleme ve gıda ve enerji üretimini arttırmak.

Bu iyileştirmeleri yapabilmek için topluluk atık toplama ve geri dönüştürme, kamusal alanlara ağaç dikme ve organik gübre kullanımı gibi etkinlikler gerçekleştirmiş. Ayrıca yaşam koşullarını yükseltmek için sivrisineklerin, kemirgenlerin ve sineklerin üreme alanlarını ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapmış.

Kenya Tarım ve Hayvancılık Araştırma Kurumu bu çalışmalara atık toplama, işleme ve temizleme, bu atıklardan yeni eşyalar üretme gibi konularda eğitimler vererek destek olmuş. Gençler de kömür tozu ve hamur kâğıttan tuğla üretmeyi öğrenerek gelir getirici bir beceri edinmiş. Plastik atıkların çitlerin yapımında kullanılmasının yollarının öğretilmesi sonucunda ağaç tüketimi, dolayısıyla da ormansızlaşma eğilimi azalmış. Geri dönüşümden elde edilen kiremitler sayesinde de düşük gelirli haneler konutlarının yaşam standardını artırma şansına kavuşmuş. Erkekler ayrıca çözülebilir yeşil ve katı atıklarla gıda atıklarından kompost üretme eğitimi verilmiş.

Böylesi metotlarla üretilmiş organik gübre kullanımı topluluk üyelerinin tarımsal üretimlerini daha verimli kılmış. Geri dönüşümlü eşyalardan elde edilen gelir sayesinde aileler çocuklarını okula gönderebilme ve sağlıklı bir şekilde besleyebilme şansına sahip olmuş.

<https://transformativecities.org/atlas-of-utopias/atlas-38/>

KOMPOST BİSİKLETÇİLERİ, AUSTİN, TEXAS-ABD

BM Dünya Gıda Örgütü'ne göre dünya üzerinde her yıl 1,3 milyar ton yiyecek atılıyor; bu da dünyadaki gıda arzının üçte biri demek. Bunun yarattığı muazzam ekonomik kayıpların yanı sıra çevreye verdiği zararlar da dev boyutlarda. Gıda atıklarının büyük kısmı

şehirlerin çöp yığınlarına dökülüyor, bu da küresel ısınmanın etmenlerinden biri olan metan gazı salınımına yol açıyor. Öte yandan, topluluk bahçelerinde ve kentsel çiftliklerde de giderek büyüyen bir organik malzeme ihtiyacı var.

Yerel düzeyde bu ikisi arasındaki bağıntıyı sağlamak amacıyla kurulan Kompost Pedalcıları %100 bisiklet gücü üzerine kurulu bir yerel örgüt. Austin, Texas'ta kurulan bu örgüt gıda atıklarını evlerden veya işyerlerinden toplayarak yerel kentsel çiftliklere veya topluluk bahçelerine götürüyor. Bu bütüncül yaklaşım sayesinde hem daha az yiyecek çöpe dönüşüyor hem de kent tarımına değerli bir girdi sağlanmış oluyor. Grubun kullandığı bisikletler 90 litrelik üç adet çöp bidonu taşıyor, bu da her bir taşıyıcının 250-400 kg arasında atık taşıyabilmesi demek. Örgütün aynı zamanda "The Loop" (Döngü) adını verdikleri ve her kompostçunun yerel esnaftan ürün veya hizmet olarak temin edebileceği bir puan toplama sistemi de bulunuyor. Bunlar mevsimlik ürün de olabiliyor, yoga dersi de.

www.compostpedallers.com

ULAŞIM

Hem kentsel nüfusun artışı hem de alanın genişlemesi başta trafik olmak üzere ulaşım sorunlarını artırarak yaşamın zorlaşmasına ve doğanın zarar görmesine sebep oluyor. Buna yönelik araç kullanımını azaltmaya dönük girişimler bu bölümün temasını oluşturuyor.

SÜRÜCÜSÜZ TOPLU TAŞIMA, ALBERTSLUND-DANİMARKA

TUPPAC Projesi (Transforming Urban Planning Providing Autonomous Collective Mobility- Kentsel Planlamayı Özerk Toplu Taşıma Sunarak Dönüştürme) Albertslund kentinin hafif raylı sistemi ile sürücüsüz, akıllı, elektrikli servis otobüslerini entegre etmeyi amaçlıyor. "İlk ve son kilometre sorunu" olarak adlandırılan soruna, kent sakinlerinin temel toplu taşıma araçlarına, örneğin metro, tren, hafif raylı sistem istasyonlarına erişimi bakımından önemli bir çözüm vaat ediyor. Proje ile, otobüs seferleri için, kullanıcılarla yapılacak anketler, mülakatlar ve gözlemler ile onların gündelik ihtiyaç ve kullanım alışkanlıklarına daha uygun bir planlama yapılacak. Böylece daha esnek bir güzergâh ve zamanlama mümkün kılınıp daha güvenli, ucuz, erişilebilir ve temiz bir toplu taşıma imkânı sunulmuş olacak.

<https://www.uia-initiative.eu/en/uia-cities/albertslund>

ARAÇ PAYLAŞIMI, DÜNYA ÇAPINDA

Araç paylaşımı toplu taşımanın bir alternatif olmadığı ya da yetersiz kaldığı yolculuklar için kullanılan bir kentsel ulaşım yöntemidir. Toplu taşıma sistemine tamamlayıcı olabildiği gibi, araç kullanımını ve sahipliğini azaltabilir. Bu sebeple karbon emisyonlarını azalttığı ve tasarruf imkânı yarattığı için hem ekolojik hem de ekonomik bir yöntem sayılabilir. Mobil teknolojilerin kullanımının yayılması ile çok kolaylaşan bu sistemin örneklerinin mazisi çok daha eskiye dayanıyor. İlk araç paylaşım sisteminin 1948 yılında Zürih'te, ilk bisiklet paylaşımının da 1965 yılında Amsterdam'da olduğu biliniyor. Amsterdam'ın

"Beyaz Bisikletler"i ihtiyacı olanın alıp kullanabildiği, şehrin her yerine yayılmış kilitsiz bisikletlerdi. Bisiklet paylaşımı artık kamu idareleri ya da özel işletmeler tarafından belli bir ücret karşılığında ya belli bir alan içinde serbestçe ya da belli park istasyonlarından ödünç alınarak yapılabiliyor.

Birkaç Alman kentinde kullanılabilen Call-a-Bike sistemi mobil uygulama kullanılarak ya da bir telefon numarasını arayıp alınan bir şifre ile bisikletin kilidi açılıyor. Aynı yöntemle kilitlenen bisikletin kullanımına son verilebiliyor. Bisikletler dakikalık ya da saatlik kiralanabiliyor. Uber'in JUMP platformu benzer bir yöntemle ağırlıklı ABD'de olmak üzere dünya genelinde 26 kentte elektrikli bisiklet ve trotinet kiralyor.

Bisiklet kadar çevreci ve pratik olmasa da araç paylaşım sistemleri de dünya genelinde yaygınlaşma eğilimi gösteriyor. Bisiklette olduğu gibi belli park yerleri arasında ya da serbestçe kiralanabilen araçların ötesinde belli güzergahların ya da seferlerin paylaşılabilirdiği organizasyonlar Türkiye'de de dahil olmak üzere pek çok ülkede mevcut.

Bu ticari paylaşımcı kullanımların haricinde insanların araçları ortak kullanma eğilimleri de gelişmekte. Ekolojik ya da ekonomik kaygılarla yaygınlaşan bu uygulamaları kamu otoriteleri de teşvikler sunarak katkı verebiliyor. Şehir merkezlerine seyahat edenlerin araçlarını bırakıp, toplu taşıma ya da toplu halde yola devam edebilecekleri indirimli park yerlerinin örneklerini tüm dünyada bulmak mümkün. İsveç bu teşviki daha da güçlendirerek işverenlerin bedava ya da ucuza sunduğu park yerlerine bir vergi getirdi. Toplu araç kullanımına yapılan indirimlerin araç paylaşımını teşvik ettiği biliniyor. Örneğin San Francisco'da köprü geçişlerinde böyle bir indirim uygulanırken günde 8000-9000 kişinin bu yolla seyahat ettiği biliniyordu. Bu teşvik kaldırıldıktan sonra sayı hızla düşmüş .

<https://bit.ly/35FjYHm>

ACİL DURUM YOLCULUK DESTEĞİ İLE ARAÇ PAYLAŞIMINI TEŞVİK ETMEK- MİNNEAPOLİS, MİNNESOTA-ABD

Ortak araç ve toplu taşıma kullanımı şehirlerdeki araç sayısını, dolayısıyla trafik sıkışıklıklarını ve karbon emisyon salınımını azaltır. Bu yöntemlere sıcak baksa(k)lar da birçok kişi araç sahibi olmanın verdiği esneklikten kolay kolay vazgeçemez çünkü acil bir durum ya da rutin dışı bir ihtiyaçta bu çözüm yollarının işlevsel olamayacağını düşünür.

Minneapolis kenti yöneticileri kişisel araç kullanımına alternatif yaratmak adına Eve Dönüş Güvencesi [Guaranteed Ride Home (GRH)] başlıklı bir programı uygulamaya koydular. Bu programdan işine ya da okuluna haftada en az üç gün tren, ortak araç, bisiklet kullanarak ya da yürüyerek gidenler faydalanabiliyor. Bu kişiler acil bir durumda ya da toplu taşımayı kullanmalarının mümkün olmadığı durumlara yönelik olarak yıllık 100\$'lık ya da dört kullanımlık bir eve dönüş güvencesi sahibi oluyor. Taksi, kiralık araç ya da ortak araçta kullanılacak bu hak özellikle ehliyeti olmayan gençler ve işçiler, yaşlılar, engelliler ve araç alabilecek imkandan yoksun olanlar için özellikle kıymetli bir destek anlamına geliyor.

YÜRÜYEREK OKUL SERVİSİ, AVUSTRALYA

Ebeveynlerin güvenlik endişelerinden dolayı gitgide daha az çocuk okullarına bisikletle ya da yürüyerek gidiyor. Çok sayıda ailenin çocuklarını arabayla okula bırakması kentlerdeki trafiği arttırdığı için şehir sokakları çocuklar için daha da tehlikeli hale geliyor, dışarıda zaman geçirme şanslarını azaltıyor. Avustralyalı kent plancısı David Engwicht bu

soruna toplu okula gidişler düzenleme fikriyle cevap verdi. Gönüllü bir yetişkinin (genelde bir velinin) denetiminde öğrenciler önceden belirlenmiş bir güzergah üzerindeki duraklardan toplanarak okula topluca giderler. Ücretsiz bu uygulamada ideal sayının bir yetişkine sekiz öğrenci olması düşünülmüş. Okula yürüyerek giden öğrenciler mahallelerini daha iyi tanımış, sosyal ilişki becerilerini geliştirmiş ve fiziksel bir etkinlik yapmış olurlar. Akaryakıt masraflarını azaltması, zaman kazandırması ve çocukların okula gidiyor olmasının kafa rahatlığını sunan bu program yerel yönetim, okul idareleri ya da velilerin kendileri tarafından başlatılabilir. Bisikletli olarak da düzenlenmesi mümkün olan bu uygulamaya özellikle İngiltere ile Avrupa'nın çeşitli ülkeleri, Avusturalya, Yeni Zelanda ve ABD'de rastlamak mümkün.

2010 yılında örneğin Avusturalya'da 26 ilkokul öğrencisi 39 yürüme servisini yılın ilk üç sömestri boyunca 10 bin kez kullanmış. Her/biri yaklaşık 1 km uzunluğunda olan bu güzergahların kullanımının sadece bu dönem boyunca 3.5 ton sera gazı salınımına engel olduğu düşünülüyor. Auckland'da da 350 yürüyüş servisini 4000'den fazla çocuk kullanıyor.

AFET VE ACİL DURUMLARA HAZIRLIK

İklim krizi bir yandan aşırı sıcaklara ve kuraklıklara sebep olurken, öte yandan da ani yağış ve sellerin sayısını arttırdı. Mevcut sosyal ve ekonomik sorunlarla mücadele etmeye çalışan kent yönetimlerinin bir de sıklığı artan bu afetlerin sonuçlarına hazırlıklı olmaları gerekiyor. Bu yönde geliştirilmiş iki uygulama ile raporumuzu son erdiriyoruz.

AKILLI YENİLİKÇİ İKLİM UYUMLU ÇATILAR DİRENGENLİK AĞI RESILIO (RESİLİENCE NETWORK OF SMART INNOVATIVE CLIMATE-ADAPATIVE ROOFTOPS), AMSTERDAM-HOLLANDA

Sağanak yağışların sonucu yaşanan ani su baskınları, artan sıcaklıklar ve kuraklık ile Amsterdam iklim değişikliğinin sonuçlarını tecrübe etmeye başladı. RESILIO projesi seller, aşırı sıcaklar, su temini, enerji tüketimi ve kentsel yaşam kalitesine dair kritik iklim zorluklarına karşı Amsterdam'ın iklime duyarlı mahallelerinin çatılarını yeniden işlevlendirmeyi amaçlıyor. 10 bin metrekarelik çatı alanları mavi-yeşil alanlara dönüştürülerek yoğun yağışların, aşırı sıcakların ve kuraklığın etkileri azaltılmaya çalışılacak. Bu sayede binaların yalıtımı, kentin bioçeşitliliği ve yaşam kalitesi geliştirilmiş olacak.

Bu çatılarda aşırı sular yeşil bitki katmanının altında toplanacak böylece yoğun yağışa karşı bina korunacak ve aşırı sıcaklara karşı serinlik sağlanacak ve kuraklık olduğunda bitkilerin yaşaması sağlanmış olacak. Çatılardaki akıllı akış kontrol sistemi yoğun yağışı ve kuraklığı öngörüp su seviyesini ayarlayacak. <https://www.uia-initiative.eu/en/uia-cities/amsterdam>

PETAJAKARTA, ÇAKARTA-ENDONEZYA

Çakarta dünyanın en yoğun nüfuslu yerleşimlerinden biri olmasından başka bir de her

yıl şiddetli bir muson ile karşılaşmaktadır. Şehrin %40'ının deniz seviyesinin altında olması nedeniyle düzenli olarak sel baskını yaşamaktadır ve bu durumun küresel ısınma ile daha da artacağı düşünülmektedir. Öte yandan, Çakarta dünya çapında en aktif Twitter kullanıcı sayısına sahip kenttir. Bütün bunları göz/önüne alan bir kamu-özel ortaklığı (Twitter, Çakarta Acil Durum Yönetim Kurumu, Avustralya Wollongong Üniversitesi ve diğerlerinin iştirakiyle) kurularak CogniCity yaratıldı, cep telefonu mesajlaşma uygulamalarından alınan mekansal verilerin işlendiği bir açık kaynak bilgi platformu bu. Çok sayıda kullanıcıdan elde edilen verilerle sel verileri işleyen ilk Twitter temelli platform PetaJakarta idi. Burada amaç, Twitter üzerinden Çakarta sakinlerine sele dair gerçek zamanlı bilgiler aktarmaktı. Platform o denli başarılı oldu ki Kızıl Haç ve Kızılay Federasyonlarından övgüler topladı.

www.petajakarta.org/banjir/en/index.html

ÇAKARTA DÜNYANIN EN YOĞUN NÜFUSLU YERLEŞİMLERİNDEN BİRİ OLMASINDAN BAŞKA BİR DE HER YIL ŞİDDETLİ BİR MUSON İLE KARŞILAŞMAKTADIR. %40'ININ DENİZ SEVİYESİNİN ALTINDA OLMASI NEDENİYLE DÜZENLİ OLARAK SEL BASKINI YAŞAMAKTADIR VE BU DURUMUN KÜRESEL ISINMA İLE DAHA DA ARTACAĞI DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.

SONUÇ

Söz ve yetki sahibi olduğu kentin sorunlarına hemen deva olacak sihirli formüllerin arayışında olan okuyucuların yer verdiğimiz örneklerden hayal kırıklığına uğramış olduğunu tahmin edebiliriz. Çünkü raporumuzda hemen alıp, uygulamaya koyularak bin derde deva olacak bir tecrübe paylaşımı, politika önerisi bulamamış olmaları hayli muhtemel ki meramımızın bu olmadığını en başta belirtmiştik. Bizim bu derlemedeki amacımız daha farklıydı.

Yer verdiğimiz örnek deneyimlerin hemen hemen hepsinin ortak paydası işleyişlerinin temelde birlikteliklere dayanması. Artık ne bir kamu kurumunun ne de özel sektörün tek başına altından kalkabileceği sorunlardan bahsedemiyoruz. Sorunların ölçeği, vehameti ve karmaşıklığı tek tek kurumların mali, idari ve teknik kapasitelerini aşacak boyutlara ulaşmış durumda. Hele de neoliberalizmin yıpratmış kurumlardan böylesi mucizeler beklemek hayalperestlik olacaktır.

Katılımcı yönetimin yeni bir anlam kazandığı bir dönemdeyiz. Politikaların kamusalılığı, meşruiyetini ve gerçekçiliğini sağlamanın ötesinde çözüm kapasitesini arttırmak için katılıma ihtiyaç var. Sadece kararlar, planlara, uygulamalara katılım gibi kamu kurumlarının yürüttüğü veya yürüteceği, ana söz sahibi olacağı politikalarla öte bir ortaklık, aktif işbirliği ve eşgüdüm anlamında katılımın hayata geçmesi gerekliliği hissediliyor.

Çalışma boyunca referans verdiğimiz deneyimlerin birçoğu bu anlayışı temsil ediyor. Döngüsel dayanışma örüntülerinin paylaşımına ve ortaklığa dayanan pratikleri farklı kişi, grup, mekan ve kurumları bir araya getirip ortak sorunlarına çare üretmesini, birbirleri ile dayanışmalarını sağlıyor. Tek bir soruna odaklı değil. Sürdürülebilir enerjiye dönük bir gelişim ekonomik dayanışma ya da toplumsal adalete de hizmet edebiliyor. Enerji ve tarım politikaları ortaklaşıyor. Küçük yerel bir girişim hatta kişisel bir eylem zamanla ulusal, uluslararası boyuta taşınan bir deneyime evriliyor.

Artık katılımcı demokrasinin farklı bir aşamasına girmiş bulunuyoruz. Yönetime katılım gibi genel ve ekseriyetle muğlak kalan bir katılım pratiğinden çok belli gündemi ve amacı olan vesilelere halkın katkısından öte asli parçası olduğu bir katılımcılığın etkisine şahit oluyoruz. Belli bir soruna arz edilmiş çözüme katkı sunan değil, çözümleri tasarlayıp, hayata geçiren ve katılım çağrısına icazet eden değil, bizatihi kendisi katılım çağrısı olan bir süreçte yer alan yurttaşlardan bahsediyoruz.

Liberal sivil toplum tartışmalarının ima ettiği gibi kamunun hor görüldüğü, yok sayıldığı bir katılım yaklaşımı da değil bu yeni katılımcı pratikler. Aksine kamu kurumlarının rolünü önemseyen, kaybettiği işlevleri geri kazanmasını talep eden bir yurttaşlık gündemde. Kurumların kamu yararına işlemesi yönündeki baskıyı ve desteği sunacak bir kamusalılığı tesis eden yurttaş birliktelikleri, dayanışma zeminlerinin oluşturduğu bir dönüşümcü yaklaşım.

Yerel yönetimlerin bu dönüşümcü yaklaşımdaki rolü bahsettiğimiz kamusallaştırıcı girişimleri kolaylaştırmak, onlara yönelik toplumsal desteğin çeşitlenmesi ve büyümesi için lojistik ve görünürlük destekleri sunmak. Bir hamî olarak değil, bir destekçi olarak süreçte aktif rol oynamak. Başka bir ifadeyle, kooperatif kuran, kurduran belediye değil bu yaklaşımın meramı; kooperatifin bir örgütlenme modeli olarak bilinmesini, tanınmasını (sağlayan) ve ilgili, katkı verebilecek kesimlerin bir araya gelmesini sağlayan, can suyunu veren ama daha sonra da gerekirse denk bir ortak olarak süreçte yer alan yerel yönetim.

Türkiye'nin dört bir yanında filizlenen mahalle oluşumları, gıda grupları, kooperatif çalışmaları, sosyal ekonomi girişimleri bu yönde ciddi bir potansiyel olduğunu gösteriyor. Tek ihtiyacımız bu emekleri temellük etmeye, araçsallaştırmaya çalışmayan yöneticiler, siyasetçiler.

Çok yakın zamanlarda böylesi deneyim örneklerini Türkiye'den de vereceğimize eminiz.

—

**YENİ KATILIMCI PRATİKLER:
PAYLAŞAN, DÖNÜŞTÜREN,
DİRENÇLİ DAYANIŞMA KENTLERİ**

—